

ЗЕЛЕНІ РОБОЧІ МІСЦЯ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

Оцінка стану і потенціалу створення нових зелених робочих місць з реінтеграцією ветеранів у зелений ринок праці

Цей звіт був підготовлений в рамках проєкту «Зелені робочі місця для відновлення та європейської інтеграції України» на основі аналітичного дослідження яке проводилось в партнерстві з ЮНЕП (п. П'єр-Карло Сандей, Ксенія Вронська), МОП (п. Джемаль Ходжич,) та ВГО «Жива планета» (п. Світлана Берзіна, п. Олена Ткач, п. Олена Іванова, п. Михайло Бучак, п. Аліна Севост'янова).

Проєкт є частиною програми Платформа дій для зеленого відновлення України (Green Recovery Platform for Ukraine) і має на меті оцінити стан і потенціал створення нових зелених робочих місць з реінтеграцією ветеранів у зелений ринок праці під час відновлення України.

Результати дослідження, висновки та рекомендації представлені в цьому звіті були презентовані 26 червня 2025 року на круглому столі в Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України і 10-11 липня 2025 року представлени учасникам Міжнародній конференції з питань відновлення України у Римі (URC`2025).

«Дорожня карта» збільшення нових зелених робочих місць і працевлаштування ветеранів у зелений ринок праці була презентована на круглому столі 08 жовтня за участю представників ЮНЕП, МОП, Мінекономіки, а також представників інших органів влади, громад, бізнес-асоціацій, університетів та інститутів громадянського суспільства і враховує рекомендації зацікавлених сторін.

Погляди, висловлені в цьому звіті, висловлюються лише авторами, і жодним чином не можуть відображати офіційну позицію партнерів-виконавців, донорів чи афілійованих установ.

Цей звіт разом з додатками і «дорожня карта» та , включена до цього документу, не завдають шкоди статусу чи суверенітету будь-якої території, делімітації міжнародних кордонів та кордонів та назви будь-якої території, міста чи району.

Дозволено використовувати текст цього звіту за умови належного посилання на джерело. Продаж цього документа заборонений. Будь ласка, цитуйте цю публікацію як: «Зелені робочі місця для відновлення та європейської інтеграції України. Аналітичний звіт. Оцінка стану і потенціалу створення нових зелених робочих місць з реінтеграцією ветеранів у зелений ринок праці (2025)».

© 2025, ЮНЕП. МОП. ВГО «Жива планета»

Термін / Аббревіатура	Просте пояснення
AFIR – Regulation (EU) 2023/1804 «Про інфраструктуру для альтернативних видів палива»	Регламент ЄС, що зобов'язує країни створювати мережі зарядних станцій для електромобілів, водневі заправки та цифрові системи (наприклад, роумінг оплат) для екологічної мобільності.
BAT – Best Available Techniques (Найкращі доступні технології)	Найефективніші й найсучасніші технології, що зменшують забруднення, відповідно до європейських стандартів.
CAP – Common Agricultural Policy (Спільна аграрна політика)	Політика ЄС, яка встановлює субсидії, стандарти сталого розвитку та екологічні програми для сільського господарства.
CDW – Construction and Demolition Waste (Відходи будівництва та знесення)	Відходи, що виникають під час будівництва, ремонту або знесення; законодавство ЄС вимагає їх переробки чи повторного використання.
CEMS – Continuous Emissions Monitoring Systems (Системи безперервного моніторингу викидів)	Пристрої, що в реальному часі вимірюють забруднення повітря на промислових підприємствах.
CMO – Common Market Organisation (Організація спільного ринку)	Установи й правила ЄС щодо стабільності ринку, справедливої торгівлі та сталості в аграрному секторі.
CPR – Construction Products Regulation (Регламент продукції для будівництва)	Європейський регламент (EU 305/2011, зараз оновлюється), який встановлює стандарти для будівельних матеріалів з екологічними критеріями та цифровими паспортами.
DNSH – Do No Significant Harm («Не завдавати значної шкоди»)	Принцип ЄС: будь-який проєкт повинен уникати суттєвого негативного впливу на довкілля чи інші екосистеми.
Екологічне маркування (EU Ecolabel / ISO 14024)	Сертифікат, що підтверджує, що продукт чи послуга відповідає екологічним стандартам.
EGSS – Environmental Goods and Services Sector/ Сектор екологічних товарів та послуг	Сектор екологічних товарів та послуг у статистиці ЄС / України — відновлювальна енергетика, управління відходами тощо.
EIA – Environmental Impact Assessment Directive/ Стратегічна екологічна оцінка	Директива ЄС (2011/92/EU), яка зобов'язує проводити оцінку впливу на довкілля перед реалізацією великих проєктів.
EPBD – Energy Performance of Buildings Directive/ Директива з енергоефективності будівель	Директива ЄС, що встановлює вимоги до енергоефективності будівель, прагнення до майже нульового енергоспоживання або нульових викидів.
EPD – Environmental Product Declaration/ Екологічна декларація продукту	Документ, що підтверджує екологічний вплив продукту протягом усього його життєвого циклу.

Термін / Аббревіатура	Просте пояснення
EQS Directive (2008/105/EC)	Директива ЄС, яка встановлює граничні рівні забруднення для водних екосистем — рік, озера, узбережжя.
IED – Industrial Emissions Directive/Директива з промислового забруднення	Директива ЄС (2010/75/EU), що регулює викиди забруднювачів із промислових об'єктів, зокрема хімічних, енергетичних, виробничих.
INSPIRE Directive (2007/2/EC)	Рамкова директива ЄС для уніфікації геоданих між країнами-членами, що допомагає у плануванні, моніторингу, картографії.
IPM – Integrated Pest Management/Інтегрований підхід до управління пестицидами	Підхід до захисту рослин із мінімізацією використання хімікатів через біологічні й культурні методи.
ISO/ Міжнародна організація стандартизації	Міжнародна організація стандартизації — встановлює міжнародні стандарти якості, екології тощо.
LCA – Life-Cycle Assessment/Оцінка життєвого циклу	Метод оцінки екологічного впливу продукту чи послуги від сировини до утилізації.
LULUCF Regulation 2018/841	Землекористування, зміна землекористування та лісове господарство — механізм ЄС для обліку вуглецю в ландшафтах.
MRV – Monitoring, Reporting, Verification	Система моніторингу, звітності та верифікації даних щодо викидів або інших екологічних показників.
NACCP – Система аналізу ризиків і контрольних точок	Система забезпечення безпеки харчових продуктів через аналіз ризиків і контроль певних етапів виробництва.
NECP – National Energy and Climate Plan	Національний план України й ЄС зі стратегіями досягнення кліматичних та енергетичних цілей.
NDC – Nationally Determined Contribution	Кліматичні зобов'язання країни відповідно до Паризької угоди щодо скорочення викидів.
NZEB (Nearly Zero-Energy) / ZEB (Zero-Emission Building)	Будівлі з майже нульовим енергоспоживанням або нульовими викидами, відповідно до стандартів ЄС.
OPS – Onshore Power Supply	Подання електроенергії з берега до суден у портах замість використання пального під час стоянки.
ProZorro	Українська система публічних електронних закупівель, яка забезпечує прозорість та ефективність державних тендерів.

Термін / Аббревіатура	Просте пояснення
RED II / RED III Renewable Energy Directives/Директиви з відновлюваних джерел енергії	Директиви ЄС (2018/2001 і 2023/2413), що встановлюють цілі для відновлюваної енергетики у теплопостачанні, охолодженні, транспорті.
RES – Renewable Energy Sources/ Відновлювані джерела енергії	Відновлювані джерела енергії — сонячна, вітрова, гідро, біомаса тощо.
SEA – Strategic Environmental Assessment/ Стратегічна екологічна оцінка	Директива ЄС (2001/42/EC), що вимагає оцінювати вплив політик чи програм на довкілля перед їхнім ухваленням.
Seveso III Directive	Директива ЄС (2012/18/EU) про контроль над промисловими аваріями з небезпечними речовинами.
SME – Small and Medium-Sized Enterprise/ Малі й середні підприємства	Малі й середні підприємства — з кількістю працівників до 250 осіб.
TEN-T - Trans-European Transport Network / Мережа Транс'європейського транспорту, Regulation EU 2024/1679	Мережа транс'європейського транспорту — інтегрована мережа доріг, залізниць, портів із кліматостійкими стандартами.
UAV / GIS Operators	Фахівці, що працюють з дронами та геоінформаційними системами для моніторингу, картографії, оцінки територій, включаючи післявоєнну відбудову.
UXO – Unexploded Ordnance/ Невибухові військові боєприпаси	Невибухові військові боєприпаси (міни, снаряди), які потребують розмінування перед використанням територій.
UWWTD – Urban Wastewater Treatment Directive	Директива ЄС про збір та очищення міських стічних вод, включно з мікрозабруднювачами.
Veterans' Green Pathway	Veterans' Green Pathway
ВГО	Всеукраїнська громадська організація
ДБН	Державні будівельні норми України
Держпродспоживслужба	Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів і захисту споживачів
ДК	Державний класифікатор
ДП	Державне підприємство
ДСТУ	Державний стандарт України
ЕЕПЗ	Енергоефективні публічні закупівлі
ЕК	Європейська комісія
ЕСЗ	Електронна система закупівель
ЄЕК ООН	Європейська економічна комісія ООН
ЄЗК	Європейський зелений курс

Термін / Аббревіатура	Просте пояснення
ЄС	Європейський Союз
ЄРЗП	Єдиний ринок зелених продуктів
Життєвий цикл	Сукупність етапів від виробництва до утилізації продукту чи послуги
ЗПЗ	Зелені публічні закупівлі
КМУ	Кабінет Міністрів України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Міносвіти	Міністерство освіти й науки України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МТД	Міжнародна технічна допомога
НГО	Неурядова (громадська) організація
НОС	Національний орган стандартизації України

У **Розділі 1** звіту наведений огляд економічної ситуації України, стан ринку праці та основних викликів, що впливають на рівень зайнятості та попит на різні професії. Особливу увагу приділено освітній системі, включаючи найбільш затребувані професії, доступність програм підготовки у сфері зелених робочих місць та можливості інтеграції ветеранів в цивільному житті на ринок праці. Особливий акцент зроблено на професійну адаптацію, доступ до освіти, курси перекваліфікації та розвиток підприємництва серед ветеранів у зеленій економіці. Також у розділі представлено статистичні дані щодо кількості працевлаштованих ветеранів, їхнього статусу зайнятості та участі у програмах перекваліфікації для переходу на зелені робочі місця.

Розділ 2 містить класифікацію та критерії визначення зелених робочих місць в Україні. Аналіз включає оцінку кількості зелених робочих місць на ринку праці, враховуючи гендерні та інклюзивні аспекти, а також частку ветеранів, зайнятих у цих сферах. Додатково розглядається роль підприємців у створенні зелених робочих місць, зокрема бізнесів, заснованих ветеранами. Також оцінюється соціально-економічний вплив розширення сектору зелених робочих місць, включаючи вплив на різні галузі економіки. Особлива увага приділяється регіональним відмінностям у впровадженні зелених робочих місць та визначенню стратегій залучення ветеранів до цього сектору. Окрім того, аналізується внесок ветеранів у економічне зростання та розвиток індустрій шляхом їхньої участі у секторах зеленої економіки.

У **розділі 3** здійснено аналіз впливу розвитку зеленого сектору на ключові галузі в Україні. Оцінено, як різні регіони можуть реагувати на створення зелених робочих місць. Розглянуто стратегії залучення ветеранів до зеленої зайнятості та те, як їхня участь може сприяти економічному зростанню й розвитку промисловості. У розділі також представлені успішні приклади проєктів працевлаштування ветеранів і ветеранського бізнесу як в Україні, так і в інших країнах.

У **розділі 4** наведені результати дослідження потенціалу розширення зеленого ринку України: визначення секторів з високим потенціалом, територіальних кластерів, ресурсів та інституційних умов. Визначені рекомендовані інструменти збільшення попиту на екологічні товари та послуги, включаючи зелені публічні закупівлі, податкові стимули та пільгове кредитування, як рушійні сили розвитку зеленого ринку. Розділ завершується стратегіями підвищення зелених навичок для інтеграції ветеранів у зелений ринок праці, враховуючи їхній військовий досвід, а також механізмами моніторингу та оцінки ефективності для подальшого масштабування.

У **розділі 5** підкреслено ветеранів може бути включено в систему зайнятості через зелені професії, навички та підприємництво. Розглядаються структури перепідготовки з адаптацією військових навичок до трендів сталого розвитку. Окремий блок присвячено інструментам підтримки ветеранського бізнесу — від грантових програм до механізмів менторства та партнерства, які створюють умови для сталого функціонування. У середині розділу представлені кейси успішних ініціатив ветеранів у зелених секторах — як в Україні, так і за кордоном, — з акцентом на фактори успіху для масштабування.

Додатки до звіту містять **підтримуючі дані, тематичні дослідження та додаткові ресурси**, що доповнюють результати дослідження та політичні рекомендації.

Передмова	III
Глосарій технічних термінів і аббревіатур	IV
Резюме	V
Вступ	X
Розділ 1. Політика та соціально-економічна складова	1
1.1. Соціально-економічна складова	1
1.2. Політична складова	2
1.3. Гендерні та інклюзивні аспекти	9
Розділ 2. Пріоритетні сектори та види економічної діяльності	10
2.1. Регіони з з пріоритетним потенціалом для інтеграції ветеранів у зелений ринок праці	10
2.2. Сектори з найвищим потенціалом зелених робочих місць	11
2.3. Види діяльності з найвищим потенціалом зелених робочих місць	13
2.4. Екосистема можливостей для створення зелених робочих місць	14
Розділ 3. Визначення та підрахунок зелених робочих місць	16
3.1. Ветерани на ринку праці: чисельність і потенціал інтеграції	16
3.2. Попит на робочу силу та готовність роботодавців	18
Розділ 4. Інтеграція ветеранів на ринок праці та підтримка ветеранського бізнесу	22
4.1. Успішні кейси створення зелених робочих місць	22
4.2. Інструменти підтримки ветеранського бізнесу — від грантових програм до механізмів менторства та партнерства, які створюють умови для сталого функціонування.	31
4.3. Рекомендації міжгалузевого характеру	33
Розділ 5. Розширення зеленого ринку та збільшення частки ветеранів у ньому	37
5.1. Нові можливості зростання	37
5.2. Рекомендації та «дорожня карта»	39
Додатки	43
Додаток 1. Методологія аналітичного дослідження	43
Додаток 2. Політики та законодавчі акти ЄС та України	43
Додаток 3. Основні економічні сектори, товари та послуги за методикою ЮНЕП, класифікацією ЄС та згідно з аналізом ринку України з кодами професій	44
Додаток 4. Опитування 1 040 ветеранів	44
Додаток 5. Опитування 120 роботодавців	45
Додаток 6. 27 глибоких інтерв'ю	45
Додаток 7. 10 фокус-груп із зацікавленими сторонами за пріоритетними видами економічної діяльності	46
Додаток 8. Обґрунтування прогнозу створення до 2 мільйонів зелених робочих місць	46
Додаток 9. Секторальний аналіз та рекомендації	47
Додаток 10. Проєкт дорожньої карти збільшення кількості нових зелених робочих місць та реінтеграції ветеранів у зелений ринок праці	48

У звіті оцінюються основні галузі зеленої економіки, виклики ринку праці та економічні можливості, а також надаються практичні політичні рекомендації щодо покращення регіональної зайнятості, професійного навчання та інституційної підтримки ветеранів, які переходять до роботи у зелених секторах.

Методологія аналітичного дослідження ґрунтується на рекомендаціях ЮНЕП і МОП щодо досліджень зеленого ринку праці, а також враховує методологію проведеного дослідження про справедливий зелений перехід і його вплив на зелений ринок праці ЄЕА і ОЕСР.

МОП і ЮНЕП визначає зелені робочі місця як нову форму зайнятості, яка сприяє економічному зростанню, зберігаючи при цьому екологічний баланс. Вони є фундаментальними для трансформації промислових моделей, підвищення енергоефективності, зменшення забруднення довкілля та адаптації до змін клімату.

Звіт «Зелені робочі місця: шлях до гідної праці у сталому, низьковуглецевому світі»¹ визначає зелені робочі місця як зайнятість у сфері сільського господарства, промисловості, послуг та державного управління, яка сприяє збереженню або відновленню якості довкілля.

Зелені робочі місця можна класифікувати за двома основними підходами:

- 1. Робочі місця, створені у межах зеленої економіки**, наприклад: відновлювана енергетика, органічне сільськогосподарське виробництво, переробка відходів та виготовлення продукції з відновлених відходів і матеріалів, охорона довкілля і збереження природи.
- 2. Робочі місця, що сприяють захисту довкілля та запобігають кліматичним змінам, навіть якщо основна діяльність не є екологічною**, наприклад: енергоефективні та більш чисті технології виробництва, зелене будівництво, сталий туризм, лісокористування та рибальство.

Другий підхід передбачає наявність «зелених компетенцій» у професіях для підтримки зеленої трансформації у всіх галузях, наприклад інженери з енергоефективності у традиційному виробництві, оператори дронів для моніторингу довкілля.

Для України створення зелених робочих місць є інструментом відновлення економіки, орієнтованою на майбутнє.

Зруйнована інфраструктура, пошкоджені підприємства та вимушені втрати людського капіталу створили великий виклик, але й відкрили можливість переосмислити ринок праці. Через призму сталості, справедливості й інклюзивності можна закласти цінності, на яких стоятиме нова модель зайнятості.

Сьогодні, коли ще триває війна, Україна вже має починати планувати своє відновлення. Саме зараз — у розпал кризи — потрібно закласти його основи. Масштаби виклику очевидні.

Понад **1 500 000 ветеранів та осіб, пов'язаних із бойовими діями**, уже зареєстровані в системі Державної служби зайнятості. З них **понад 1 000 000 мають безпосередній бойовий досвід**. Після завершення війни ця цифра може перевищити **5 000 000**, якщо врахувати членів родин військовослужбовців.

Унікальні навички, набуті під час військової служби — дисципліна, управління ризиками, технічна експертиза — можуть бути безпосередньо перенесені в зростаючі зелені сектори: розмінування природних територій, охорона заповідних зон, відновлення критичної інфраструктури, підтримка екотуризму та розвиток відновлюваної енергетики.

¹ Цей звіт підготовлений в рамках ініціативи «Зелені робочі місця» в партнерстві з ЮНЕП, МОП, МОР, МКП. Документ на замовлення ЮНЕП розроблений Інститутом Worldwatch за технічної підтримки Глобального інституту праці Корнельського університету.

Водночас, за даними Агентства ООН у справах біженців (UNHCR), **5 643 360 громадян України** — переважно жінки, діти та фахівці працездатного віку — залишаються за кордоном у статусі офіційно зареєстрованих біженців. Їхнє повернення залежатиме від того, чи зможемо ми забезпечити стабільність, гідну зайнятість і бачення майбутнього, заради якого варто повертатися.

В Європі зелені робочі місця вже є рушійною силою структурних перетворень — від кліматично сталої інфраструктури, органічного сільськогосподарського виробництва до промисловості яка відповідає моделі циркулярної економіки. Такі інституції, як ОЕСР та МОП, підкреслюють: саме у цих напрямках зосереджене майбутнє зайнятості. Для України це не далекі тенденції — це невідкладні пріоритети.

Саме тому зелені робочі місця важливі вже сьогодні. Бо це не просто робота — це стратегія інклюзії, реінтеграції та довгострокової стійкості, і мова не лише про одну з категорій зайнятості. Йдеться про формування самої основи післявоєнного відновлення — відновлення, заснованого на сталості, стійкості та європейських цінностях.

Зелена трансформація створює масштабні можливості зайнятості. В Україні вже ідентифіковано **534 професійні навички, що можуть бути адаптовані до зелених**, і понад **300 видів економічної діяльності**, які можуть стати точкою входу на єдиний з ЄС зелений ринок товарів, послуг і технологій.

Для України це має особливе значення: більшість зруйнованих будівель та інфраструктури мають відбудуватися «з нуля», і робити це варто вже за стандартами ЄС. Відбудова таких об'єктів із дотриманням стандартів енергоефективності й екологічності дозволить:

- заощаджувати енергію та зменшити експлуатаційні витрати;
- отримати доступ до зеленого фінансування — грантів, пільгових кредитів чи інвестицій, які вимагають відповідності екологічним критеріям;
- одразу формувати нові зелені робочі місця в будівництві та промисловості — із вимогами, що вже відповідають європейським нормам і стандартам.

Інвестуючи зараз у відповідне проектування, технології й навички, Україна закладає основу для ринку праці, який буде інклюзивним, орієнтованим на майбутнє й сумісним із кліматичними цілями ЄС — і при цьому використовувати потенціал відбудови як каталізатор змін, а не просто «ремонт».

Щоб реалізувати цей потенціал, потрібно діяти вчасно — не після війни, а зараз, коли системи оновлюються, політики переглядаються, а інвестиції залишаються мобільними, і зелені робочі місця — це зв'язуюча ланка між кліматичними цілями, євроінтеграційним шляхом України та соціальною єдністю.

Проведене дослідження ґрунтується на:

- таксономії ЄС відповідно до Регламенту ЄС № 691/2011 про європейські екологічні економічні рахунки, в частині що стосується звітності в секторі екологічних товарів та послуг та Регламенту Комісії (ЄС) 2015/2174 про орієнтовний збірник екологічних товарів і послуг, а також на вимогах екологічних стандартів, екологічних технічних критеріях і критеріях програм еко-маркування (ДСТУ ISO 14024, EN ISO 14024);
- порівняльному секторальному аналізу українського та європейського законодавства (Додаток 2) за принципом «Не завдавати значної шкоди» (DNSH);
- політичному контексті — виходить за межі виключно технічної імплементації acquis ЄС та розглядає питання національної безпеки, соціальної сталості й відновлення України.

Докладніше методологія цього дослідження викладена у Додатку 1 до цього звіту.

DNSH — Do No Significant Harm («Не завдати значної шкоди»)

Принцип Do No Significant Harm у ЄС зобов'язує кожний проєкт довести, що він запобігає кліматичним змінам, забрудненню та утворенню відходів, а також відповідає вимогам до енергоефективності, сталого використання природних ресурсів і сприяє переходу до циркулярної економіки та збереженню біорізноманіття.

Національна таксономія зелених робочих місць

Національна таксономія зелених робочих місць в аналітичному дослідженні ґрунтується на переліку видів економічної діяльності та професій, які формують зелений ринок праці відповідно до національних класифікаторів.

Чому це важливо для ветеранів?

Попит на компетенції які відповідають встановленим зеленим стандартам, відкривають можливості для ветеранів у визнаних, конкурентоспроможних професіях з гідними умовами праці.

Результати «кабінетного дослідження»:

- встановлюють прямий зв'язок між політикою та ринком праці, дозволяючи оцінити, яким чином політика, законодавство і нормативні документи формують нові професії й компетенції;
- доводять що ветерани можуть бути активними учасниками зеленої трансформації, а не лише як бенефіціарами соціальних програм;
- визначають 10 видів економічної діяльності, які поєднують потреби післявоєнного відновлення, потенціал поліпшення екологічних аспектів та створення нових зелених робочих місць:
  1. Транспорт та інфраструктура
  2. Енергоефективність, відновлювана енергетика та більш чисте виробництво в промисловості
  3. Водопостачання та водовідведення
  4. Розмінування земель, лісів, будівель та об'єктів інфраструктури
  5. Рекультивация й відновлення забруднених територій
  6. Екологічні будівельні матеріали
  7. Зелене будівництво
  8. Сталий туризм
  9. Сільське господарство, лісове господарство, мисливство та рибальство
  10. Стале управління лісами

Результати «кабінетного дослідження» були підтверджені:

1. «польовими дослідженнями» (Додатки №№ 5-8)
  - 1 040 опитувань ветеранів,
  - 120 анкет роботодавців,
  - 10 фокус-груп з зацікавленими сторонами по пріоритетним видам економічної діяльності,
  - 27 глибинних інтерв'ю
2. та проведеними консультаціями з зацікавленими сторонами під час:
  - дискусії на першому форумі зацікавлених сторін Платформи дій для зеленого відновлення України (7 травня 2025 року) і,
  - засідання круглого столу в Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України та (26 червня 2025 року).

Потенціал створення робочих місць

В Україні вже є роботодавці, які вже успішно створюють зелені робочі місця в різних секторах й готові ділитися своїм досвідом. В Розділі 2 цього звіту «Ринок зелених робочих місць: класифікація, інтеграція ветеранів, інклюзивність» наведені історії успіху які демонструють перевагу зеленої трансформації.

Дослідження за участі 715 682 українських підприємств, що працюють у секторах, пов'язаних із зеленою економікою та застосуванням помірного міжнародного мультиплікатора зайнятості (1,7) **демонструє потенціал створення до 2 000 000 нових зелених робочих місць протягом двох-трьох років післявоєнного відновлення.**

Як інтерпретувати оцінку «~ 2 000 000 зелених робочих місць» (2025–2030)?

Нові — робочі місця, які створюються там, де раніше їх не було (наприклад, монтажники відновлюваної енергетики, оператори UAV/GIS, аудиторів у сфері енергоефективності, систем екологічного управління, агрономи органічного сільськогосподарського виробництва та інші).

Модернізовані — робочі місця, які трансформуються у зелені за рахунок нових навичок або чистіших процесів (наприклад, архітектори та інженери-будівельники, які перекваліфікуються на стандарти зеленого будівництва; механіки, які вивчають обслуговування електромобілів; технологи з виробництва екологічної продукції).

Додаткові/похідні — зайнятість, підтримувана зеленою трансформацією через ланцюги постачання, публічні закупівлі та послуги (наприклад, логістика, сертифікація, IT).

В **«дорожній карті»** наводиться загальна кількість, а там, де релевантно — розрізняються нові та перекваліфіковані робочі місця, щоб підтримати планування, навчання та моніторинг.

Спираючись на результати дослідження і таксономію зелених робочих місць була розроблена «дорожня карта» (Додаток 9) збільшення нових зелених робочих місць, зокрема з реінтеграцією ветеранів у зелений ринок праці.

Цей документ є цінним ресурсом для політиків, бізнес-лідерів, донорів, інститутів громадянського суспільства та всіх зацікавлених сторін, залучених до зеленого відновлення України.

1.1. Соціально-економічна складова

Населення

За офіційними даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2022 року¹ і відповідно, ще до повномасштабного вторгнення, чисельність постійного населення (без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) становила **40 997 698 осіб**, з них **19 006 979 чоловіків** та **21 990 719 жінок**. Водночас ці показники не враховують масштабних внутрішніх і зовнішніх переміщень населення, спричинених повномасштабною війною. Актуальні регіональні дані за 2023–2025 роки наразі відсутні.

За офіційними даними Національного банку України² станом на 1 січня 2024 року, чисельність економічно активного населення віком 15–70 років зменшилася більш ніж на 25% порівняно з 2021 роком, а загальна кількість населення України оцінюється приблизно у **32 мільйони осіб**.

Кількість робочих місць

За офіційними даними уряду України³ станом на 1 січня 2025 року на обліку знаходилось 8 мільйонів офіційно зайнятих осіб. Це найнижчий показник за останні десятиліття, але водночас — потужний стимул для перебалансування економіки.

Відповідно до даних Державної служби зайнятості України⁴, станом на 1 червня 2025 року в Україні зареєстровано **66 010 вакансій** і **129 774 безробітних**. Попри складну ситуацію, служба⁵ демонструє ефективність: 45% усіх вакансій завершилися реальним працевлаштуванням у перші п'ять місяців року — тобто кожна друга пропозиція роботи знайшла свого працівника.

Регіональні лідери ринку праці:

- понад **29 000 вакансій у Львівській області**
- **14 000 — Дніпропетровська область,**
- **11 500 — м. Київ ,**
- **понад 10 000 вакансій сукупно у Київській, Полтавській, Харківській та Хмельницькій областях.**

Ці дані свідчать про активну роль регіональних служб зайнятості у відновленні ринку праці та показують потенціал ключових партнерів у створенні зелених робочих місць і реінтеграції ветеранів.

Професійно-технічна освіта та кадровий потенціал для зеленої економіки

За офіційними даними Міністерства освіти і науки України, отриманих у відповідь на офіційний запит проекту, станом 1 січня 2024 року в Україні функціонує **3 015 закладів професійної (професійно-технічної) освіти**, які щороку випускають близько **405 тисяч фахівців за 1 639 професіями**.

¹ Дані Державної служби статистики України https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/kn/arh_kn2022_u.html

² Звіт НБУ про інфляцію, січень 2024 року: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q1.pdf; Дані Міністерства фінансів України: https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/?utm_source=chatgpt.com

³ Офіційна заява Прем'єр-міністра України: <https://www.unian.ua/economics/other/robova-v-ukrajini-shmigal-porahuvav-skilki-potribno-robochih-misc-shchob-vizhiti-12739671.html#:~:text=%D0%97%D0%B0%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%94%D1%80%2D%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0,%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%88%D0%B5%208%20%D0%BC%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D1%85%20%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%86%D1%8C>

⁴ Дані Державної служби зайнятості України: <https://dcz.gov.ua/stat/statfile> за професіями <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.dcz.gov.ua%2Floaddata%2Fupload%2Fdoc%2F4%2520Professio%252005%25202025.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK> та за видами економічної діяльності <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.dcz.gov.ua%2Floaddata%2Fupload%2Fdoc%2F5%2520Types%2520of%2520economic%2520activity%252005%25202025.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK>

⁵ Заява Державної служби зайнятості України: <https://www.kmu.gov.ua/news/sluzhba-zainiatiosti-znaishla-pratsivnykiv-na-45-nadanykh-robotodavtsiamy-vakansii>

Це потужна освітня база, однак її структура не відповідає новим викликам ринку праці.

Аналіз свідчить про гострий дефіцит кадрів у технічних, інженерних та інноваційних напрямках — зокрема у сферах управління відходами, енергоефективного будівництва, зеленої енергетики, екологічного моніторингу, цифрової трансформації та смарт-логістики.

Причина — відсутність узгодженості між системою освіти, державними політиками та потребами роботодавців. Молодь і ветерани часто не мають достатньої інформації про актуальні професії майбутнього, що обмежує можливості їхнього професійного вибору та перекваліфікації.

Ці висновки підкреслюють нагальну потребу в ефективнішому узгодженні попиту та пропозиції на ринку праці, модернізації освітньої політики, а також у створенні цільових програм професійного навчання та перекваліфікації для безробітних і шукачів роботи — зокрема для ветеранів, осіб з інвалідністю, жінок, молоді та інших груп, що перебувають під загрозою соціального відчуження, у секторах із високим потенціалом зеленого зростання.

1.2. Політична складова

Зобов'язання ЄС щодо розвитку зелених робочих місць

Політика ЄС у сфері створення зелених робочих місць ґрунтується на стратегічних цілях кліматичної нейтральності та сталого розвитку. Основними нормативними інструментами є:

- Європейський Зелений курс (European Green Deal) — стратегія і план дій ЄС, спрямовані на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та формування нових екологічних робочих місць у всіх секторах економіки.
- Пакет Fit for 55 — набір законодавчих ініціатив, що забезпечують скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року та стимулюють розвиток енергоефективності, відновлюваної енергетики й чистого транспорту.
- План дій з розвитку циркулярної економіки (Circular Economy Action Plan) — спрямований на скорочення відходів, підвищення ефективності використання ресурсів і створення нових робочих місць у секторах переробки, ремонту та екодизайну.
- Механізм справедливого переходу (Just Transition Mechanism) — фінансовий інструмент для підтримки регіонів і працівників, що зазнають найбільшого впливу від відмови від викопного палива, включно з перекваліфікацією та створенням нових робочих місць.
- Індустріальний план Зеленого курсу (Green Deal Industrial Plan) — стимулює розвиток чистих технологій, локалізацію виробництва та створення нових робочих місць у промисловості з низьким рівнем вуглецевих викидів.

Ключові горизонтальні інструменти та стратегічні документи (ЄС ↔ Україна)

- Акт про промисловість з нульовим рівнем викидів (Net Zero Industry Act, NZIA) — встановлює умови для розвитку виробництва технологій з нульовими викидами та створення сталої промислової бази в Європі (Регламент ЄС 2024/1106).
- Акт про критичну сировину (Critical Raw Materials Act, CRMA) — визначає заходи для зміцнення стійкості ЄС у забезпеченні критичних матеріалів, з акцентом на переробку, повторне використання та зменшення залежності від імпорту (Регламент ЄС 2024/1252).
- Регламент про відновлення екосистем (Nature Restoration Regulation, NRR) — встановлює обов'язкові цілі щодо відновлення деградованих екосистем, підвищення біорізноманіття та екологічної стійкості територій (Регламент ЄС 2024/1991).
- Механізм вуглецевого коригування на кордоні (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM) — запроваджує вуглецевий податок на імпорт продукції, щоб забезпечити справедливую конкуренцію та стимулювати декарбонізацію промисловості (Регламент ЄС 2023/956).
- Директива про відновлювану енергетику III (Renewable Energy Directive III, RED III) — підвищує цільову частку відновлюваних джерел енергії в енергобалансі ЄС до 42,5% до 2030 року (Директива ЄС 2023/2413).
- Директива про енергоефективність (Energy Efficiency Directive, EED) — оновлена директива, що передбачає зменшення споживання енергії на рівні ЄС і національних економік (Директива ЄС 2023/1791).

Європейські ініціативи у сфері праці та зайнятості

- Європейський кодекс соціальних прав (European Pillar of Social Rights, EPSR) — визначає основні соціальні принципи ЄС: рівні можливості, справедливі умови праці та доступ до соціального захисту.
- Програма навичок ЄС (EU Skills Agenda) — спрямована на розвиток професійних компетенцій, перекваліфікацію працівників і підготовку до зеленого та цифрового переходу.
- Директива про рівне ставлення у сфері зайнятості (Директива 2000/78/ЄС) — встановлює загальні рамки рівного ставлення до працівників, незалежно від віку, інвалідності, релігії, гендеру чи походження.
- Директиви ЄС з охорони праці та трудових прав (EU Directives on Occupational Safety and Health, OSH) — формують єдині стандарти безпечних і гідних умов праці, що поступово інтегруються в законодавство України.

Міжнародні рамки

- Програма «Зелена індустріальна відбудова» (UNIDO/UNSDCF, 2025–2029)
- Конвенції та керівництва ILO з гідної праці й трудових прав⁶ - міжнародні трудові стандарти, що застосовуються в Україні, які сприяють інклюзивній зайнятості, безпечним умовам праці та захисту прав працівників у процесі зеленої трансформації.

Цей звіт узгоджується з Рекомендацією МОП 2017 року щодо зайнятості та гідної праці заради миру та стійкості (№ 205), яка наголошує на використанні політики зайнятості та розвитку підприємництва для підтримки відновлення, соціальної згуртованості, трудових прав та інклюзивної участі. У післявоєнному відновленні України створення «зелених» робочих місць забезпечує практичний механізм для поєднання інвестицій у відбудову з гідною працею та довгостроковою економічною стійкістю².

Європейський контекст і можливості для України

Україна частково узгодила свої політики з Європейським Зеленим курсом, але впровадження залишається фрагментованим. Державна програма справедливої трансформації вугільних регіонів охоплює лише окремі території та не включає ключові зелені напрями — енергоефективність, відновлювану енергетику, сталий транспорт і циркулярну економіку, які можуть створити тисячі робочих місць для ветеранів.

Бракує узгодженої міжвідомчої політики, яка поєднувала б питання захисту довкілля і протидії промисловому забрудненню, економіки та соціальної реінтеграції. Крім того, відсутність соціальних партнерів (організацій працівників і роботодавців) також послаблює процес розроблення політики. Через це ветерани залишаються поза рамками зеленого переходу.

Відповідно до міжнародних трудових стандартів, політика «зеленого» відновлення повинна ґрунтуватися на соціальному діалозі та тристоронній співпраці. Уряди встановлюють нормативно-правову базу, організації роботодавців надають аналітичні дані про ринок праці та інформацію щодо попиту на кваліфіковану робочу силу, а профспілки захищають умови праці, заробітну плату та соціальну захищеність працівників. Інституціоналізований діалог посилює якість політики, підтримує прийняття реформ та пом'якшує соціальні ризики, пов'язані зі структурною трансформацією.

Платформа дій для Зеленої відбудови України (Ukraine Green Recovery Platform, UGRP)
<https://ugrp.com.ua/>

Платформа дій для Зеленої відбудови України створена як координаційний інструмент між українською владою та міжнародними партнерами, який забезпечує інтеграцію екологічних аспектів та принципів сталого розвитку в процес відновлення України.

⁶ Fundamental principles and rights at work: <https://www.ilo.org/projects-and-partnerships/projects/fundamental-principles-and-rights-work>

⁷ Рекомендація щодо зайнятості та гідної праці заради миру та стійкості (№ 205): https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_emp/%40emp_ent/%40ifp_crisis/documents/publication/wcms_631491.pdf (ILO, 2018)

Її було започатковано в 2024 році під час проведення Міжнародної конференції з питань відновлення України в Берліні за підтримки Уряду Федеративної Республіки Німеччини спільно з ОЕСР, ЮНЕП і ЄЕК ООН.

Європейська економічна комісія Організації Об'єднаних Націй (ЄЕК ООН), Програма Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП) та представник Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) підписали спільну заяву про створення Платформи дій щодо зеленого відновлення України на Конференції з питань відновлення України в Берліні.

Фото: © UNECE

Платформа відіграє ключову роль у формуванні системного підходу до післявоєнного відновлення України на засадах сталого розвитку. Об'єднує державні інституції, міжнародних партнерів, бізнес, науковців та громадські організації для спільної розробки і впровадження екологічно збалансованих рішень у відбудові інфраструктури, промисловості та місцевих громад, сприяє координації політик, мобілізації інвестицій і впровадженню принципів Європейського Зеленого курсу на шляху інтеграції України у ЄС.

Перший форум зацікавлених сторін Платформи відбувся 7 квітня 2025 року і мав на меті оцінити досягнутий прогрес, скоординувати поточні ініціативи та визначити конкретні пріоритетні дії для зеленого відновлення України. Під час форуму представники органів влади, громадськості, бізнесу, науковці, міжнародні організації та фінансові установи обговорювали виклики та можливості зеленого відновлення України.

У межах форуму на спеціальному заході відбулась перша презентація ініціативи проекту «Зелені робочі місця для відновлення та європейської інтеграції України» та проведена дискусія з ключовими зацікавленими сторонами.

Політичний контекст зеленої відбудови та зайнятості в Україні дедалі більше формується під впливом **порядку денного Європейського Союзу щодо зеленої трансформації**, що забезпечує чіткий зв'язок між зобов'язаннями ЄС і національними стратегіями України.

У процесі **гармонізації законодавства та інституційної системи** з положеннями **Європейського зеленого курсу** та пов'язаних ініціатив — таких як **пакет Fit for 55**, **План дій із розвитку циркулярної економіки** та **Механізм справедливого переходу** — Україна поступово інтегрує пріоритети ЄС у сферах **кліматичної нейтральності, соціальної інклюзії та розвитку навичок**.

Створення **Платформи зеленої відбудови України (Ukraine Green Recovery Platform, UGRP)** стало практичним інструментом цієї інтеграції, забезпечивши **спільний координаційний механізм** між Україною та міжнародними партнерами — зокрема **ЮНЕП, ЄЕК ООН та ОЕСР** — для включення екологічних і соціальних принципів у процес післявоєнної відбудови.

У цьому контексті **оновлені стратегічні документи та законодавчі ініціативи України (2023–2025)** демонструють, як європейські політичні зобов'язання трансформуються у національні дії, формуючи основу для **створення зелених робочих місць, реінтеграції ветеранів та сталого економічного відновлення країни після війни**.

Національні стратегічні документи

- Стратегія сталого розвитку України до 2030 (прийнята 2019, оновлення у 2025)
- Національна економічна стратегія до 2030 (з розділами про зелену трансформацію й енергетику)
- Закон України «Про Основні засади (Стратегію) екологічної політики України на період до 2030 року» (2019)
- Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року (2021)
- Державна стратегія регіонального розвитку до 2027 року (містить компонент «зелена відбудова»)
- Державна стратегія ветеранів до 2030 (прийнята 2023 року, містить положення про працевлаштування й перепідготовку у зелених секторах)
- Державна цільова програма підтримки ветеранів та їхніх родин (2024–2027), включно з грантами для МСП
- Національна стратегія зайнятості до 2030 (з акцентом на зелені та цифрові навички)
- Стратегія розвитку МСП до 2027 (інтеграція зеленого фінансування і критеріїв зелених публічних закупівель)
- Національна стратегія молоді до 2030 (підготовка молодих ветеранів та ВПО до зелених професій)

Нове законодавство та плани дій (2023–2025)

- Закон України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення»
- Закон України «Про управління відходами» (2022) та інше законодавство у сфері управління відходами (2023–2025)
- Дорожня карта впровадження системи валідації і верифікації парникових газів та запровадження системи торгівлі викидами (ETS)
- Національний план з енергетики й клімату (NECP) (проект у стадії перегляду, 2024–2025)
- Закон України «Про професійно-технічну освіту» (нова редакція, 2025)
- Законодавство з охорони праці
- Законодавство щодо недискримінації та прав осіб з інвалідністю (працевлаштування осіб з інвалідністю, захист прав ветеранів з інвалідністю)

Чому це має значення

Зазначені акти права і документи встановлюють «правила гри»: які технології класифікуються як зелені; які стандарти стають обов'язковими для бізнесу – які добровільні; які навички потрібні на ринку праці; і які захисти існують для працівників, включно з представниками вразливих груп.

Приклади міжсекторальних зв'язків

- Директива з енергоефективності (ЄС) 2023/1791 та Закони України «Про енергетичну ефективність», «Про енергетичну ефективність будівель» безпосередньо стосуються пріоритетних видів економічної діяльності для створення зелених робочих місць 4 (відновлювана енергетика/енергоефективні технології виробництва/екодизайн) і 7 (енергоефективне зелене будівництво).
- Закон України «Про управління відходами», Національний план управління відходами до 2033 року та проєкт Стратегії розвитку циркулярної економіки України до 2035 року, як складової інтеграції в ЄС формують рамку для пріоритетних напрямів 5 (екологічна будівельна та інша продукція) і 9 (сільське господарство, лісове господарство, переробка відходів).
- Регламент (ЄС) 2024/1991 про відновлення екосистем (NRR) забезпечує європейський контекст для пріоритетних напрямів 3 і 10 (рекультивация земель, стале лісокористування, nature-based рішення).

- Європейський закон про критичні сировинні матеріали (CRMA) і механізм вуглецевого кордону (CBAM) впливають на зелену трансформацію в пріоритетних галузях 1, 4 і 5 (транспорт, енергетика, екологічні товари, послуги та технології).
- Реформа професійної освіти, законодавство про працевлаштування осіб з інвалідністю, гарантії працевлаштування ветеранів виступають як міжсекторальні руші: вони забезпечують кваліфікований та інклюзивний кадровий ресурс через перепідготовку, мікрокреденціали, офіційне визнання військових компетенцій, доступну працю для осіб з інвалідністю та захист прав працівників.

У підсумку, зазначені акти виступають горизонтальними драйверами, тоді як секторальні аналітичні таблиці деталізують їхній вплив на створення зелених робочих місць, якість праці та інклюзію.

Як це впливає на ринок праці

Хоча більшість актів мають горизонтальний характер, вони прямо впливають на створення робочих місць за визначеними пріоритетними видами економічної діяльності:

- Законодавство ЄС стимулюють перехід на енерго – і ресурсоефективні більш чисті технології, відновлювану енергетику, низьковуглецеві матеріали, відновлення екосистем та компетенції з ESG-звітності. Імплементация acquis ЄС в українське законодавство підвищує стандарти та породжує попит на нові зелені навички.
- Національне законодавство забезпечує правову та інституційну основу для розвитку зелених робочих місць, включаючи обов'язкові екологічні й трудові стандарти, оновлені вимоги й нові навчальні програми.
- Інституційні реформи (зокрема створення «мега-міністерства» економіки, докільця сільськогосподарства; рішення Уряду і практичні дії щодо підтримки працевлаштування ветеранів і ветеранського бізнесу тощо) встановлюють умови управління, рамки мобільності праці, інклюзії та контроль, необхідні для масштабування зеленого працевлаштування справедливим шляхом.

Додаток 2. Політики та законодавчі акти ЄС та рекомендації міжнародних організацій надає міжгалузевий огляд найважливіших ініціатив і рішень в ЄС та Україні разом з механізмами фінансування, які формують нормативну основу зеленої трансформації та реінтеграції ветеранів та містить **Консолідовану таблицю законодавчих змін та секторальні аналітичні таблиці** (станом на 01 вересня 2025 року).

Прогалини у політиці та програмах підтримки ветеранів

Відновлення України після війни залежить не лише від відбудови доріг і будівель, а передусім від **відновлення людського потенціалу**. Ветерани — це одна з найважливіших, але поки що недостатньо задіяних частин українського ринку праці.

Станом на початок 2025 року в **Єдиному державному реєстрі ветеранів війни** налічується понад **1,55 мільйона осіб**, серед них більш як **1 мільйон** безпосередньо брали участь у бойових діях із 2014 року. Якщо врахувати членів їхніх сімей та утриманців, ветеранська спільнота може налічувати понад **5 мільйонів людей** — майже **шосту частину населення України**.

Водночас країна переживає **дефіцит робочої сили**: офіційно працевлаштовані менш ніж **вісім мільйонів осіб**, а в технічних і промислових галузях бракує кваліфікованих фахівців. Така невідповідність між наявними кадрами та потребами економіки є **і викликом, і можливістю**.

Багато ветеранів мають **досвід управління, технічні та логістичні навички**, отримані під час служби. Саме вони можуть стати **ключовою рушійною силою зеленої трансформації** — допомагаючи у відбудові, модернізації енергетики, розвитку екологічного управління та сталого виробництва.

Натомість чинна політика зайнятості та реінтеграції **лише частково використовує цей потенціал**. Без спеціальних програм, які б поєднували **працевлаштування ветеранів із розвитком зеленої економіки**, Україна ризикує втратити **мотивовану й дисципліновану робочу силу**, здатну прискорити відновлення, зміцнити соціальну єдність і забезпечити **справді сталий розвиток**.

Попри активні реформи та численні програми, ветерани залишаються майже поза фокусом державної політики у сфері зеленого переходу. Наявна система підтримки не використовує їхній потенціал для відбудови країни та зміцнення нової, сталої економіки.

Немає зв'язку між ветеранською політикою та зеленою економікою — програми реінтеграції не орієнтовані на залучення ветеранів до роботи у сферах енергетичної ефективності, відновлюваної енергетики чи сталого виробництва. Втрачається шанс поєднати досвід ветеранів із потребами країни у кваліфікованих кадрах.

Освітній розрив — ветерани мають обмежений доступ до навчальних програм, які дають сучасні зелені навички — у сфері будівництва, енергетики, логістики, управління відходами. Це стримує їхню участь у секторах, що зростають найшвидше.

Бракує стимулів для роботодавців — бізнес не отримує фінансових чи податкових пільг за створення зелених робочих місць і працевлаштування ветеранів у зелених секторах.

Ветерани не приймають участь у формуванні політики — їхні організації не приймають активну участь в розробленні стратегій відновлення чи зеленого переходу. Через це державні рішення не враховують реальних потреб і можливостей ветеранів.

Нерівний доступ до можливостей — у більшості програм і проектів спрямованих на підтримку зеленої трансформації ветерани залишаються «поза кадром», хоча їхній досвід і дисципліна є важливим ресурсом для відновлення країни.

Фінанси: між обороною та відновленням

Державний бюджет України 2024–2025 років закономірно зосереджений на обороні — близько **2,22 трлн. грн** (понад **53 млрд дол. США**) спрямовано на військові потреби, що становить понад половину всіх видатків. Водночас уряд продовжує підтримувати соціальну сферу — понад **400 млрд. грн.** на соціальний захист і **211 млрд. грн.** на медицину — а також фінансує відбудову інфраструктури та енергетичну модернізацію. Проте окремого фінансування для реінтеграції ветеранів у зелену економіку наразі не передбачено.

Певні ініціативи існують у сфері ветеранського підприємництва. Міністерство економіки у 2023 році надало **понад 100 млн. грн** грантів **260 ветеранам** на запускання бізнесу, а у 2024 році планує продовження програми з фінансуванням **200 млн. грн.** Проте ці програми не пов'язані з розвитком зелених секторів і залишаються точковими. На місцевому рівні більшість програм для ветеранів залежать від центрального бюджету чи донорів. Наприклад, ЄС і Міжнародна організація з міграції (МОМ) фінансують проєкт на **6 млн. євро** для навчання **приблизно 170 ветеранів** і підтримки **до 50 ветеранських бізнесів**. Паралельно діють кліматичні інноваційні ваучери ЄБРР, які надають гранти до **50 тис. євро** для українських МСП на впровадження зелених технологій. Хоча програма не націлена на ветеранів, її формат може стати зразком для підтримки ветеранського зеленого бізнесу.

Ключові фінансові виклики

Попри політичну підтримку Європейського Зеленого курсу, в Україні досі немає системної програми для залучення ветеранів до зеленої економіки. Місцеві громади, які могли б стати рушійною силою цього процесу, не мають достатньої фінансової свободи та інституційних ресурсів, щоб розвивати такі ініціативи самостійно.

З основних викликів за попередньою оцінкою можна визначити наступні:

- держава майже не виділяє стабільного фінансування на розвиток зелених робочих місць;
- більшість ініціатив базується на короткострокових донорських проєктах;
- відсутні фінансові інструменти, які б допомагали вразливим групам — зокрема ветеранам — входити у зелені сектори.

Бар'єри працевлаштування ветеранів

Після повернення до цивільного життя ветерани стикаються з низкою серйозних перешкод, що ускладнюють їхню реінтеграцію на ринок праці — особливо у післявоєнних та економічно нестабільних регіонах.

Невідповідність навичок вимогам ринку праці — військова підготовка не завжди має пряме застосування у цивільних професіях, зокрема у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективності чи сталого сільського господарства. Попри наявність лідерських, логістичних і технічних навичок, ветерани часто не мають офіційних сертифікатів або досвіду, необхідного для роботи у зелених секторах.

Психосоціальні виклики⁷ та фізіологічні проблеми

Багато ветеранів стикаються з **посттравматичним стресом, тривожністю, депресією** та іншими розладами психічного здоров'я, які можуть ускладнювати пошук і утримання роботи. Ці труднощі часто посилюються **фізичними пораненнями або інвалідністю**, отриманими під час служби, що потребує адаптації робочих місць, створення **доступного середовища** та індивідуальних програм **реабілітації**.

Крім того, **тривале перебування на службі** та процес демобілізації часто призводять до **втрати цивільних навичок праці й соціальної взаємодії** — зокрема, комунікації, командної роботи в немілітарному середовищі та розуміння цивільної культури роботи. У поєднанні з **упередженим ставленням і недостатньою обізнаністю роботодавців** щодо питань психічного здоров'я та інклюзії осіб з інвалідністю це суттєво **зменшує шанси ветеранів на успішну та стійку реінтеграцію** у ринок праці.

Економічна нестабільність у післявоєнних регіонах — такі території часто мають високий рівень безробіття та обмежену присутність роботодавців у зелених секторах, що призводить до неповної зайнятості або тимчасової роботи ветеранів. Програми відновлення не визначають ветеранів як пріоритетну групу, втрачаючи можливість залучити досвідчену й мотивовану робочу силу до процесів відновлення держави.

Обмежений доступ до навчання та ресурсів — ветеранам складно знайти доступні програми перекваліфікації, пов'язані із сучасними зеленими професіями. Значні відмінності у доступі до навчання між містом і селом, а також у зонах, постраждалих від війни, додатково звужують їхні можливості. Інфраструктура підготовки кадрів із зеленими навичками в Україні залишається слабо розвиненою, а система професійної освіти не відповідає потребам ринку сталих професій.

Низька обізнаність роботодавців — багато компаній не усвідомлюють, яку цінність ветерани можуть внести у колектив, особливо у сферах, що потребують дисципліни, лідерства та відповідальності. Хибні уявлення про психічне здоров'я та відсутність інклюзивних підходів до найму знижують готовність бізнесу працевлаштовувати ветеранів. Ця проблема є частиною ширшої тенденції — недостатнього залучення зацікавлених сторін та слабких механізмів процедурної справедливості у процесі зеленого переходу.

1.3. Гендерні та інклюзивні аспекти

Жінки-військовослужбовці та родини загиблих захисників стикаються з додатковими труднощами, які часто залишаються поза увагою державних і місцевих програм зайнятості.

Навантаження з догляду за родиною — жінки-військові та вдови загиблих воїнів часто несуть основну відповідальність за догляд за дітьми або літніми членами родини, що обмежує їхні можливості для навчання чи працевлаштування на повний день.

Гендерні стереотипи та упередження — поширені уявлення призводять до недооцінки професійних якостей жінок-військових, особливо у технічних і керівних професіях. У секторах, де традиційно переважають чоловіки — наприклад, у будівництві чи енергетиці, — жінкам складніше реалізувати свій потенціал.

Нестача інклюзивної підтримки — більшість програм підтримки ветеранів не враховують гендерних аспектів або потреб окремих груп — жінок, представників ЛГБТК+ спільноти, етнічних меншин. Це обмежує їхній доступ до перекваліфікації, працевлаштування та фінансових можливостей.

Недостатня присутність жінок у зелених секторах — жінки здебільше непередставлені у більшості сфер зеленої економіки. Хоча Національна економічна стратегія України до 2030 року визначає гендерну рівність як одну з цілей, у практичній площині вона залишається недостатньо забезпеченою програмними та фінансовими інструментами.

⁸ 100 000 з 1 мільйона ветеранів в Україні потребують реабілітації після поранень на передовій. Щодня утворюється приблизно 300 нових пацієнтів з ампутованими кінцівками, і є повідомлення про пацієнтів, які прибувають на лікування у «переважній кількості»: <https://www.village.com.ua/village/city/eng/346493-how-do-we-support-veterans-on-their-rehabilitation-journey-recovery-rehabilitation-centers-have-ans> ; <https://newlinesinstitute.org/state-resilience-fragility/the-importance-of-aiding-ukrainian-veterans/>

РОЗДІЛ 2. Пріоритетні сектори та види економічної діяльності

Визначення зелених робочих місць, наведене у вступі до цього звіту, ґрунтується на підходах МОП, ЮНЕП та Європейського Союзу, згідно з якими **зелені робочі місця є гідною працею¹, що сприяє зниженню впливу економічної діяльності на довкілля, раціональному використанню ресурсів і переходу до низьковуглецевої економіки**.

На основі цього підходу розроблена методологія оцінки ринку праці, за якою в межах проведеного дослідження визначені сектори економіки та види економічної діяльності в Україні з найбільшим потенціалом створення зелених робочих місць.

У таблиці 4 Додатку 11 до цього звіту — **“Основні економічні сектори, товари та послуги за методикою ЮНЕП, класифікацією ЄС та згідно з аналізом ринку України з кодами професій”** наведений аналіз класифікації видів економічної діяльності NACE Rev. 2, довідник екологічних товарів і послуг ЄС (EGSS) відповідно до Регламенту (ЄС) № 2015/2174, а також підхід МОП і ЮНЕП, викладений у звіті *“Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World” (UNEP/ILO/IOE/ITUC, 2008)*.

В таблиці наведено як основні види економічної діяльності в Україні пов'язані з екологічними товарами та послугами, а також відповідні професії пов'язані з зеленими навичками за кодами згідно Національного класифікатора. Завдяки інформації в таблиці можна встановити, де саме можуть формуватися зелені робочі місця, які професії мають найбільший екологічний потенціал, і які напрями слід вважати пріоритетними для політик зайнятості, перекваліфікації та реінтеграції ветеранів.

Ця таблиця стала операційною базою для «польових досліджень» і консультацій, зокрема опитувань, анкетувань і фокус-груп — як пояснення, що конкретно мається на увазі під поняттям зелених робочих місць у контексті українського відновлення.

Потенціал створення зелених робочих місць

2.1. Регіони з пріоритетним потенціалом для інтеграції ветеранів у зелений ринок праці

Керуючись методологією для підготовки огляду було використано чотири джерела даних:

1. Картування зон конфлікту та рівня руйнувань.
2. Аналіз існуючої інфраструктури й природно-ресурсного потенціалу.
3. Статистичні данні ринку праці за секторами та професіями.
4. Результати опитувань проведених в межах дослідження (роботодавці, ветерани та інші зацікавлені сторони).

На цій основі кожен регіон отримав оцінки за двома показниками: **готовність до реалізації проєктів у ближчій перспективі та середньостроковий потенціал створення нових зелених робочих місць**. Ці висновки мають виключно аналітичний характер, як орієнтири для старту ініціатив і потребують регулярного оновлення в міру надходження нових даних і зміни ситуацій.

Західна Україна (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області)

Рівень руйнувань: мінімальний. Інфраструктура переважно збережена, регіон прийняв значну кількість внутрішньо переміщених осіб.

¹ Міжнародна організація праці (МОП) визначає гідну працю як «продуктивну діяльність для жінок і чоловіків в умовах свободи, рівності, безпеки та людської гідності». Це поняття охоплює справедливу оплату праці, безпечні умови роботи, соціальний захист, можливості для професійного розвитку та свободу об'єднуватися й висловлювати власну позицію. МОП також наголошує на рівності можливостей і ставлення для всіх працівників — незалежно від статі, віку, стану здоров'я чи соціального статусу.

Контекст: регіон залишається стабільним і динамічним, із потужним туристичним, сервісним та ІТ-секторами, а також зростаючим потенціалом у відновлюваній енергетиці та лісовому господарстві. Громадські організації активно підтримують ветеранів і переселенців, створюючи мережі взаємодопомоги.

Можливості: розвиток малих проєктів у сфері сонячної, гідро- та біоенергетики; розширення сталого сільського господарства; відновлення лісів і розвиток сталого лісокористування; виробництво екосертифікованої деревини (FSC, екомаркування); розвиток сталого туризму та будівництво енергоефективного житла.

Київ і Центральна Україна

Рівень руйнувань: помірний, зосереджений у промислових і приміських районах; основна інфраструктура працює.

Контекст: політичне та економічне серце країни — центр державного управління, бізнесу й міжнародних партнерств. Зростає попит на сталі рішення у відбудові та модернізації.

Можливості: масштабна термомодернізація будівель у державному й приватному секторах; розвиток зеленого будівництва; створення міської зеленої інфраструктури (парки, зелені дахи); розвиток локальної генерації з відновлюваних джерел; сучасне управління відходами та переробка; впровадження низьковуглецевих рішень у транспорті (електрозарядні станції, розумна мобільність).

Південна Україна (Одеська та Миколаївська області)

Рівень руйнувань: значний — пошкоджено порти, транспортні коридори та промислові об'єкти; у прибережних районах зафіксовано деградацію довкілля.

Контекст: стратегічний регіон із виходом до моря та великим потенціалом розвитку морської й наземної відновлюваної енергетики.

Можливості: будівництво вітрових і сонячних електростанцій, сталий розвиток портів і логістики, органічне землеробство, екологічне рибальство й аквакультура, розвиток екотуризму вздовж узбережжя.

Східна Україна (Харківська, Донецька, Луганська області — післяконфліктні території)

Рівень руйнувань: надзвичайно високий. Зруйновано значну частину промислової, житлової та транспортної інфраструктури; забруднено землю, деградовано екосистеми.

Контекст: регіон потребує глибокої відбудови та екологічного відновлення за підтримки міжнародних донорів і технічної допомоги. Водночас він має великі земельні ресурси, придатні для проєктів у сфері відновлюваної енергетики та відновлення природних екосистем.

Можливості: розмінування й очищення території; зелене будівництво та реконструкція житла; створення кластерів сонячної та вітрової енергетики; переробка будівельних відходів; відновлення промисловості на основі ресурсощадних і чистих технологій (екологічний менеджмент, екодизайн, екомаркування).

Рівень руйнувань: від середнього до значного — пошкоджено транспортну та енергетичну інфраструктуру, частково постраждали ліси й сільськогосподарські угіддя.

Контекст: регіон із розвиненим аграрним сектором, багатими лісовими й водними ресурсами, сприятливими умовами для розвитку екотуризму, агролісівництва та відновлення біорізноманіття.

Можливості: розвиток органічного та кліматостійкого землеробства, агролісівництва й управління водозбірними басейнами, моніторинг і відновлення біорізноманіття, створення інфраструктури для екотуризму.

2.2. Сектори з найвищим потенціалом зелених робочих місць

З огляду на цілі зеленої відбудови, економічної демілітаризації та інклюзивної реінтеграції ветеранів, проведено структурний аналіз економіки України за секторами, що поєднують високий потенціал зайнятості, екологічну значущість та відповідність навичкам, набутим під час військової служби.

За офіційними даними Державної служби статистики України² станом на 1 квітня 2025 року зареєстровано:

- **1 532 553 юридичні особи**, з яких **1 223 487** належать до класифікаційних кодів видів економічної діяльності (КВЕД), охоплених цим аналізом³;
- **1 703 259 фізичних осіб-підприємців**, з яких **1 640 571** працюють у відповідних секторах.

Загальна кількість економічних суб'єктів, що входять до сфери дослідження, перевищує 2,86 мільйона, без урахування тимчасово окупованих територій АР Крим і м. Севастополя.

Пріоритетні сектори:

Сільське, лісове та рибне господарство (КВЕД 01–03):

80 372 юридичні особи | 25 883 фізичні особи-підприємці.

Найбільший кластер за кількістю суб'єктів господарювання. Має широкий потенціал для екологізації через розвиток органічного землеробства, локальних продовольчих систем, агроекології, біоенергетики та відновлення деградованих земель.

Ветерани можуть бути залучені як до виробничих процесів, так і до створення власних агропідприємств.

Добувна промисловість (КВЕД 05–06):

998 юридичних осіб | 1 фізична особа-підприємець.

Хоча сектор характеризується низькою часткою малого бізнесу, він має стратегічне значення для переходу до відновлюваної енергетики, рекультивуації земель після видобутку.

та розвитку систем екологічного моніторингу. Ветерани з інженерною підготовкою або досвідом роботи з вибухонебезпечними предметами можуть стати цінними фахівцями.

Переробна промисловість (КВЕД 10–14):

20 134 юридичні особи | 23 153 фізичні особи-підприємці.

Один із найперспективніших секторів для працевлаштування ветеранів, зокрема у виробництві харчових продуктів, легкої промисловості та виготовленні екологічних товарів. Сектор має потенціал для розвитку мікро підприємництва і соціальних бізнесів.

Будівництво (КВЕД 41–43):

79 124 юридичні особи | 31 259 фізичних осіб-підприємців.

Сектор із високим потенціалом швидкого створення робочих місць. Ветерани можуть працювати у сферах технічного нагляду, логістики, інженерії та управління проєктами. Активний розвиток зеленого будівництва, енергоефективних технологій, декарбонізації та сталої мобільності відкриває нові можливості для підготовки і перекваліфікації кадрів.

Енергетика, водопостачання та управління відходами (КВЕД 35–39):

15 785 юридичних осіб | 2 639 фізичних осіб-підприємців.

Ключовий сектор для формування сталої енергетичної інфраструктури, ефективного використання водних ресурсів та впровадження принципів циркулярної економіки. Високий попит на фахівців із розмінування, безпеки, аналітики даних та експлуатації складного обладнання створює можливості для працевлаштування ветеранів із відповідним військовим досвідом.

² Дані Державної служби статистики України: кількість підприємств та фізичних осіб-підприємців по регіонах: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/kap/kap_22.htm

³ Додаток до опитування – Таблиця ключових економічних секторів, товарів та послуг з кодами професій.

Примітка. Хоча зараз цей сектор займає відносно невелику частку підприємств і зайнятих працівників, у найближчі роки очікується його **швидке зростання** завдяки масштабним процесам **відбудови та енергетичного переходу**. Інвестиції у **відновлювану енергетику, модернізацію мереж, управління водними ресурсами та переробку відходів сприятимуть стійкому зростанню зайнятості**. За умови належної підготовки кадрів і **цільових стимулів**, ветерани можуть стати **ключовою робочою силою** у цьому новому секторі **зеленої інфраструктури**.

2.3. Види діяльності з найвищим потенціалом зелених робочих місць

Визначення **зелених робочих місць**, наведене у вступі та засноване на методологіях **МОП** і **ЮНЕП**, охоплює **зайнятість, що сприяє збереженню або відновленню довкілля**, одночасно забезпечуючи **гідні умови праці та соціальну інклюзію**. Зелені робочі місця можуть з'являтися не лише у традиційних «зелених» секторах — таких як **відновлювана енергетика, управління відходами чи сталий агробізнес**, — а й через **екологізацію звичних галузей** і сфер послуг: **будівництва, нерухомості, фінансів, права та ІТ**.

Понад **196 000 юридичних осіб** і **83 000 фізичних осіб-підприємців**, які працюють у п'яти ключових секторах економіки, становлять критичну масу для запуску системної реінтеграції ветеранів через створення зелених робочих місць.

Водночас аналіз **715 682 підприємств, установ, організацій і підприємців**, класифікованих Державною службою статистики України за видами економічної діяльності (КВЕД) та їхнім потенціалом щодо створення зелених робочих місць для ветеранів, дозволяє виокремити **розширений перелік секторів** з найбільшими можливостями для впровадження зелених підходів.

Пріоритетні види діяльності:

Будівництво, управління, відновлення та утримання нерухомості й інфраструктури (124 955 суб'єктів).

Один із найперспективніших секторів для масштабного працевлаштування. Високий потенціал має впровадження енергоефективних систем управління будівлями, зеленого будівництва, озеленення і благоустрою територій. Ветерани з досвідом логістики чи оперативного управління можуть ефективно працювати технічними координаторами, менеджерами з експлуатації об'єктів чи фахівцями з енергоаудиту.

Сільське, рибне та лісове господарство (111 950 суб'єктів).

Один із провідних секторів з потенціалом розвитку органічного виробництва, агроекології та відновлення земель, сталого лісокористування. Ветерани з технічним або польовим досвідом можуть працювати агрономами, координаторами виробництва, операторами систем розумного моніторингу або залучатися до природоохоронних робіт у віддалених регіонах.

Торгівля (116 165 суб'єктів).

Ключовий сектор для розвитку ринку екологічних товарів і послуг, впровадження моделей відповідального споживання та відновлення місцевих ланцюгів постачання. Колишні командири підрозділів можуть успішно реалізувати себе на посадах менеджерів з логістики, розвитку чи операційної діяльності.

Громадський сектор (88 548 суб'єктів).

Громадські організації відіграють провідну роль у сфері екологічної освіти, адаптації до змін клімату та збереження природи. Ветерани з досвідом координації, аналітики чи комунікацій можуть працювати експертами, керівниками проєктів або фасилітаторами місцевих ініціатив.

Транспорт, інфраструктура та логістика (40 783 суб'єкти).

Включає дорожнє будівництво, енергетичні мережі, інженерні, проєктні та монтажні роботи. Це один із провідних секторів зеленого переходу, який потребує великої кількості фізично витривалих і технічно підготовлених фахівців. Ветерани можуть швидко перекваліфікуватися на енергоаудиторів, інженерів, будівельників, фахівців інтегрованих систем управління. Їхній досвід у плануванні, просторовій орієнтації та управлінні логістикою є надзвичайно цінним.

Переробна промисловість і управління відходами (30 789 суб'єктів).

Сектор потребує модернізації, спрямованої на енергоефективність і чисті технології, особливо у сфері роботи з небезпечними відходами. Ветерани можуть працювати техніками, інженерами чи операторами виробничих ліній. Їхній досвід з розмінування, хімічної та біологічної безпеки робить їх ідеальними кандидатами для цієї сфери, яка є стратегічно важливою для майбутньої зеленої економіки України.

Додаткові суміжні сектори

Фінанси, право, бухгалтерський облік, страхування, холдингові компанії (31 938 суб'єктів).

Сектор, що потребує розвитку прозорого **зеленого фінансування**, звітності та аудиту. Ветерани з досвідом аналітичної чи штабної роботи можуть ефективно працювати **ризик-менеджерами, аудиторами або фахівцями з ESG** (екологічного, соціального та управлінського моніторингу).

ІТ, розроблення програмного забезпечення та обробка даних (28 016 суб'єктів).

Цифрова основа зеленого переходу, що забезпечує управління даними, інтелектуальні рішення та автоматизацію процесів. Ветерани з досвідом керування безпілотниками, геопросторовою аналітики чи картографії можуть працювати аналітиками даних, операторами ГІС або фахівцями зі смарт-інфраструктури.

2.4. Екосистема можливостей для створення зелених робочих місць

Усі вищезгадані сектори формують єдину екосистему можливостей для розвитку зелених робочих місць нового покоління — із фокусом на соціальну справедливість, технологічну модернізацію та адаптацію військового досвіду до цивільного життя.

Якщо застосувати підтверджений міжнародними дослідженнями (ЄЕА, МОП та ін.) **мультиплікатор 1,7** ("прямий + міжсекторальний ефект") до аналізу **715 682 активних підприємств**, класифікованих за КВЕД у секторах, дотичних до зеленої трансформації, — і виходити з того, що **кожен активний суб'єкт створює 2–3 нові вакансії** у процесі екологізації, — можна прогнозувати **появу близько 2 мільйона нових зелених робочих місць** упродовж **2–3 років**.

2 мільйона зелених робочих місць — це досяжний показник, враховуючи як прямий, так і опосередкований ефект зайнятості. Орієнтовний період є достатнім для залучення інвестицій, запуску проєктів, підготовки кадрів і розгортання інфраструктури відповідно до міжнародних практик зеленого переходу.

Рекомендації до впровадження:

- **Регулярний моніторинг** — відстежувати кількість вакансій у секторальному розрізі щоквартально.
- **Модель партнерства** — спрямовувати інвестиції у стимули для збереження мультиплікатора не нижче **1,7**.
- **Секторальні KPI** — для будівництва та енергетики бажано досягти мультиплікатора **1,8**, щоб забезпечити необхідні масштаби.
- **Гнучкі терміни реалізації** — за умов прискореного фінансування: **2–3 роки**, за мінімальних ресурсів: **до 7 років**.

Якщо Україна повною мірою використає потенціал зеленої відбудови — спираючись на міжнародний досвід, власні потреби та стратегічні амбіції, — **країна здатна створити не менш 2 мільйонів зелених робочих місць у коротко- та середньостроковій перспективі**.

Це не завищена оцінка, а реалістичний сценарій сміливості, узгодженості та далекоглядності — саме такий, який необхідний, щоб відбудувати Україну не просто заново, а краще, зеленіше й справедливіше.

Додатки до цього звіту: **консолідована таблиця законодавчих змін** (Додаток 2) забезпечує горизонтальну синхронізацію, тоді як **секторальні аналітичні таблиці** (Додаток 3) додають вертикальної глибини. Разом вони демонструють, як нормативна трансформація, післявоєнне відновлення та наближення українського законодавства до acquis ЄС створюють передумови для потенційного створення до 2 000 000 зелених робочих місць до 2030 року з реінтеграцією ветеранів у зелений ринок праці.

Аналітичне обґрунтування — від узгодження законодавчих змін на рівні ЄС і національному до детального секторального аналізу й кількісних проєкцій — побудоване не лише на оглядових дослідженнях, але й на польових студіях, участі роботодавців і бізнес-асоціацій, ветеранів та результатах фокус-груп зацікавлених сторін, проведених консультацій. Це забезпечує баланс між орієнтирами що пов'язані з євроінтеграційним курсом та виконанням міжнародних зобов'язань України та практичним досвідом і баченням зацікавлених сторін.

Інтегруючи національні реформи, європейські і міжнародні стандарти, очікування ринку праці та перспективи зацікавлених сторін, ми закладаємо основу для чіткої покрокової траєкторії: від інституційного закріплення й пілотних проєктів до масштабної реалізації програм модернізації та подальшої інтеграції з ЄС.

РОЗДІЛ 3. Визначення та підрахунок зелених робочих місць

3.1. Ветерани на ринку праці: чисельність і потенціал інтеграції

Станом на 1 січня 2025 року в Єдиному державному реєстрі ветеранів війни міститься інформація про 1 552 870 осіб, включно з ветеранами війни, учасниками «Революції гідності», членами родин загиблих (померлих) ветеранів війни та захисників України. Із них **1 098 390** — це безпосередньо учасники бойових дій з 2014 року. За попередніми оцінками, після завершення війни з урахуванням членів родин кількість ветеранів може **перевищити 5 мільйонів осіб**.

За даними **Державної служби зайнятості (ДСЗ) України**, станом на **1 квітня 2025 року** було зареєстровано **101 358 безробітних**, серед яких **3 226 осіб мали бойовий досвід** (3 099 чоловіків і 127 жінок). Таким чином, **ветерани офіційно становлять лише близько 3,2% від зареєстрованих безробітних** — показник, який виглядає аномально низьким з огляду на масштаб демобілізації після 2022 року.

Ця невідповідність свідчить про **недооцінку та структурну «невидимість» ветеранів** у офіційній статистиці ринку праці, що різко контрастує із результатами соціологічних і польових досліджень, які вказують на значно більшу частку ветеранів, що фактично є безробітними або шукають роботу через неформальні канали.

Причини цієї невідповідності:

- Складні або незрозумілі процедури реєстрації. Опитування та глибинні інтерв'ю підтверджують, що багато ветеранів вважають процес реєстрації у ДСЗ тривалим або заплутаним, а частина — взагалі не знає про своє право на реєстрацію.
- Низький рівень довіри до служби зайнятості. Значна частина ветеранів не реєструється, вважаючи ДСЗ неефективною або надто бюрократизованою установою.
- Невідповідність вакансій кваліфікації та низький рівень оплати праці. Часто пропонувані місця не відповідають досвіду ветеранів або не забезпечують достатнього доходу, що знижує мотивацію до офіційної реєстрації.
- Стигматизація та адміністративні бар'єри. Ветерани можуть зіштовхуватися з прихованими упередженнями чи надмірною паперовою звітністю у процесі працевлаштування.
- Перевага неформальних каналів працевлаштування. Багато хто знаходить роботу через особисті контакти, ветеранські організації або громадські ініціативи, що не відображається в офіційній статистиці.

Польові інтерв'ю свідчать, що **низькі показники реєстрації зумовлені не браком мотивації, а саме цими бар'єрами**. Тому підвищення **поінформованості ветеранів, спрощення адміністративних процедур і покращення якості та оплати праці** на доступних вакансіях є ключовими кроками для того, щоб **ДСЗ стала більш ефективним і довіреним інструментом реінтеграції ветеранів** у цивільне життя.

За даними аналітичного дослідження **Work.ua**¹, багато ветеранів **не зазначають свій військовий досвід у резюме**, хоча **більшість роботодавців готові надавати їм перевагу**. Станом на **24 лютого 2025 року** найбільша кількість ветеранів шукала роботу у таких секторах (за кількістю поданих резюме):

1. **Виробництво та технічні спеціальності** – 1 455 резюме (36,4%)
2. **Транспорт і автомобільна галузь** – 810 резюме (20,3%)
3. **Охорона та безпека** – 567 резюме (14,2%)
4. **Будівництво** – 483 резюме (12,1%)
5. **Телекомунікації** – 391 резюме (9,8%)

¹ Потреби ветеранів https://drive.google.com/file/d/1tfFyxhExmtqplGlnf2_0hJhk0DRkoaly/view?usp=drive_link
Матеріали work.ua: <https://www.work.ua/articles/hiring-veterans/3517/>

Разом ці п'ять напрямів становлять **3 706 резюме**, або майже **93% усіх ветеранів**, зареєстрованих як шукачі роботи на платформі. Багато вакансій у цих секторах уже передбачають або можуть легко інтегрувати **«зелені» компоненти зайнятості**, зокрема:

- експлуатацію й технічне обслуговування систем відновлюваної енергетики;
- використання агродронів і технологій точного землеробства;
- монтаж енергоефективного та екологічного обладнання;
- оптимізацію логістики та електрифікацію автопарку;
- цифровий моніторинг і підтримку функцій «розумних» будівель.

Ця структура підтверджує, що **ветерани вже орієнтуються на галузі, які є ключовими для зеленої відбудови України** — ті, що поєднують **технічні навички, практичний досвід і високу екологічну значущість**.

Сектори з найбільшим відсотком “ветеран-дружніх” вакансій:

- безпека, оборона, охорона праці — **9%**;
- машинобудування — **8%**;
- енергетика — **7%**;
- будівництво, архітектура, дизайн — **7%**;
- медіа, комунікації, Збройні сили — **7–8%**.

Ці сектори є ключовими для післявоєнного відновлення, впровадження екологічних стандартів та модернізації інфраструктури, і поступово інтегрують зелені компоненти:

- енергоефективне будівництво та логістика;
- виробництво низьковуглецевого обладнання;
- системи екологічної безпеки;
- управління відходами;
- відновлювана енергетика.

У цих напрямках військовий досвід — управління командами, ухвалення рішень в умовах невизначеності, технічна підготовка — може бути трансформований у цінний трудовий ресурс.

Висновки за результатами опитування 1 040 ветеранів (друга фаза дослідження)

Додаток 5. Опитування 1 040 ветеранів та Додаток 1. Методологія аналітичного дослідження

Наведений нижче аналіз базується на **загальнонаціональному опитуванні 1 040 ветеранів**, проведеному у період з **25 квітня по 10 червня 2025 року** в межах проєкту «Зелені робочі місця для України» (див. **Додаток 5. Опитування 1 040 ветеранів** та **Додаток 1. Методологія аналітичного дослідження**).

Опитування здійснювалося із використанням **змішаного методологічного підходу**, який поєднував кількісні та якісні методи, описані у дослідницькій рамці. Збір даних проводився через **стандартизовану анонімну онлайн-анкету (Google Forms)**, а також доповнювався **фокус-групами та глибинними інтерв'ю** з ключовими зацікавленими сторонами.

Респонденти представляли **усі регіони України** і включали як **демобілізованих ветеранів (71,5%)**, так і **військовослужбовців, які продовжують службу (28,5%)**. За гендерною структурою вибірка складалася з **92,6% чоловіків (963 особи)** та **7,4% жінок (77 осіб)**, що загалом відповідає фактичній структурі Збройних Сил України.

Віковий діапазон учасників становив **від 18 до 60 років**, при цьому найбільші групи становили ветерани віком **31–40 років (40,0%)** та **41–50 років (36,7%)**.

Головною метою опитування було **оцінити стан зайнятості ветеранів, їхні навички, готовність і мотивацію до інтеграції у нову зелену економіку України**. Усього було опрацьовано **1 040 валідних анкет**, що забезпечило **статистичну достовірність і регіональну збалансованість** вибірки, яка стала основою для подальшого аналітичного розділу.

Створення робочих місць для учасників війни 2014–2025 рр. є нагальною потребою — це сприятиме їхній реінтеграції та водночас стимулюватиме **економічне відновлення України**.

- **87,3%** респондентів висловили позитивне або нейтральне ставлення до програм психосоціальної підтримки.
- **63,0%** — у працездатному віці (31–50 років), що поєднує освіту й практичний досвід.
- **62,3%** не мали постійної зайнятості на момент опитування; 41,2% мають статус особи з інвалідністю. Працевлаштування цієї категорії допоможе виконувати вимоги статті 19 Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю”.
- **66,2%** ветеранів активно або періодично шукають роботу.
- **42,1%** мають вищу освіту (ступінь бакалавра чи вище), а 73,5% позитивно або нейтрально ставляться до перекваліфікації для роботи у зеленій економіці.
- Результати анкетування узгоджуються з даними глибинних інтерв'ю та фокус-груп, що підтверджує об'єктивність і надійність дослідження.
- Порівняно з попереднім етапом, розширене опитування дозволило точніше окреслити профіль ветеранів, їхню мотивацію, бар'єри (інформаційні, психологічні, освітні) та професійні орієнтири.

Професійні уподобання ветеранів після демобілізації:

- **30,6%** — прагнуть працювати у сфері **екологічної безпеки та охорони довкілля**;
- **15,5%** — бачать себе у **будівельному секторі**;
- **14,5%** — зацікавлені у **керівних і управлінських посадах**;
- **13,0%** — планують працевлаштуватися у **технічних професіях**, пов'язаних із технікою та обладнанням;
- **10,1%** — віддають перевагу **адміністративній роботі**.

Ці результати підтверджують значний людський і професійний потенціал ветеранів для участі у зеленій відбудові України — особливо у сферах, де поєднуються технічна компетентність, відповідальність і практичний досвід служби.

3.2. Попит на робочу силу та готовність роботодавців

Цей розділ підготовлено на основі даних **Опитування роботодавців (120 респондентів)** та **27 глибинних інтерв'ю**, проведених у межах проєкту «Зелені робочі місця для України» з **25 квітня по 10 червня 2025 року**.

Методологія дослідження відповідала принципам, викладеним у **Додатку 1. Методологія аналітичного дослідження**, і забезпечувала **поєднання кількісних та якісних підходів** для отримання комплексної картини.

Опитування роботодавців (див. **Додаток 6**) проводилося онлайн за допомогою стандартизованої анкети **Google Forms**. Його реалізовано у співпраці з **Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, Державною службою зайнятості** та провідними **бізнес-асоціаціями**. Участь взяли **120 компаній різного масштабу та галузевої належності** — від промисловості та сільського господарства до освіти, транспорту й будівництва.

Для доповнення кількісних результатів було проведено **27 глибинних інтерв'ю** (див. **Додаток 8**) з роботодавцями та ветеранами під час **Ярмарки вакансій 2025** в Києві. Отримані якісні дані надали цінне розуміння **потреб у кадрах, ставлення роботодавців до найму ветеранів та ключових бар'єрів** у процесі **створення зелених робочих місць і реінтеграції ветеранів на ринок праці**.

Результати опитування роботодавців², свідчать про **високий рівень готовності українського бізнесу інтегрувати ветеранів у цивільну економіку**. Понад **88% компаній** заявили про відкритість до працевлаштування ветеранів, а **58%** готові **надавати їм перевагу** за рівних кваліфікаційних умов. Це особливо важливо в контексті післявоєнного відновлення та зеленого економічного зростання, де ветерани можуть стати ключовими кадрами для нових секторів.

² За даними ресурсу work.ua: <https://www.work.ua/articles/hiring-veterans/3387/>
<https://drive.google.com/file/d/10wlrEWF8k66Uvfrd1-Rlb7DBbpXm0REt/view>

Державна служба зайнятості України активно співпрацює з великими підприємствами, промисловими парками та компаніями, що формують ринок праці. У період грудень 2024 – січень 2025 року було опитано близько **55 000 роботодавців**, з яких:

- **70,2%** не бачать перешкод для працевлаштування ветеранів;
- **29,8%** вказали на проблеми — недостатню кваліфікацію, потребу у соціалізації чи завищені очікування щодо заробітної плати.

Щодо працевлаштування осіб з інвалідністю:

- **64,9%** роботодавців не бачать бар'єрів;
- **35,1%** повідомили про потребу у спеціальних умовах, адаптованих робочих місцях або нестачу знань щодо інклюзії.

Станом на **1 червня 2025 року** в Україні налічується **понад 129 000 осіб**, які активно шукають роботу, тоді як **відповідних вакансій лише 66 000** — здебільшого у секторах, дотичних до зеленої відбудови. Цей **дисбаланс між пропозицією та попитом** — не свідчення відсутності мотивації, а **структурна вада ринку праці**, яку необхідно усунути, щоб уникнути тривалого безробіття та соціальної апатії.

Шляхи подолання розриву:

- **Прискорити розвиток системи професійної освіти та перепідготовки** у секторах зеленої економіки.
- **Запровадити стимули для роботодавців**, які створюють робочі місця у сферах будівництва, енергетики, логістики, сільського господарства та екологічних послуг.
- **Використовувати державні інвестиції як рушій для створення робочих місць**, особливо в регіонах, що постраждали від війни.

Кожне робоче місце, створене у зеленій економіці, дає потрійний ефект:

- **економічний** — зростання доходів і ВВП,
- **соціальний** — реінтеграція, гідність, стабільність,
- **екологічний** — скорочення викидів і підвищення сталості.

У липні 2025 року стартував **пілотний проєкт підтримки ветеранів у транспортно-логістичній галузі**, який допомагає військовим (чоловікам і жінкам) отримати нові навички та працевлаштуватися у цивільному секторі. Безкоштовне навчання охоплює професії водія категорії "СЕ", менеджера з логістики, оператора навантажувача та отримання **карти кваліфікації водія**.

Ініціатором виступив **Фонд інституційного розвитку** у партнерстві з **Міністерством розвитку громад і територій України**, за підтримки **Програми реінтеграції ветеранів IREX**, що фінансується **Державним департаментом США**. Мета — полегшити перехід ветеранів до цивільного життя, відкриваючи доступ до **сталого зайнятості у сфері логістики**.

Станом на 1 квітня 2025 року, у структурах муніципалітетів створено:

- **1 474** посад фахівців із підтримки ветеранів;
- **963** особи вже працевлаштовані;
- **понад 40 000** зареєстрованих звернень;
- **понад 10 000** наданих консультацій і рекомендацій.

У межах **грантової програми для ветеранів** понад **1 100 осіб** отримали фінансування на започаткування або розширення бізнесу, що дозволить створити **2 200 нових робочих місць**:

- **33%** відкривають нову справу,
- **67%** розширюють існуючий бізнес.

Серед найпопулярніших напрямів — **торгівля (28%), виробництво (16%), готельно-ресторанна сфера (15%), послуги (9%), сільське господарство (6%)**.

Це свідчить, що ветерани не просто шукають роботу — **вони ініціюють розвиток бізнесу**.

Понад дві третини грантів спрямовані на масштабування підприємств, а не на мікробізнес, що означає потенціал регіонального впливу. Більшість із цих галузей — зокрема переробка, послуги, агробізнес — мають прямий потенціал для зелених інновацій: енергоефективності, сталого постачання, циркулярного виробництва та розвитку локальних екологічних ланцюгів.

Висновки за результатами опитування 120 роботодавців (друга фаза дослідження), зокрема з таких секторів:

- виробництво та промисловість — **29,2%**,
- сільське господарство та лісове господарство — **24,2%**,
- освіта і професійна підготовка — **12,5%**,
- транспорт і логістика — **5,8%**,

Брак кваліфікованих кадрів залишається ключовою проблемою. Найбільший попит існує на професії, що не потребують тривалого навчання, але вимагають **дисципліни, витривалості та роботи в змінних умовах** — якості, притаманні багатьом ветеранам.

Попри це, **60,8% з опитаних** мають **власні можливості для навчання чи стажування**:

- 35% пропонують стажування (30 — оплачувані),
- 27,5% мають внутрішніх наставників,
- 17,5% направляють кандидатів на зовнішні курси,
- 14,2% мають власні навчальні центри,
- 10% частково або повністю компенсують витрати на навчання.

Ці дані свідчать про **готовність бізнесу долучитися до програм підвищення кваліфікації**, що є ключовим інструментом **професійної адаптації, перекваліфікації та реінтеграції ветеранів**.

Аналітичні дані платформи **Work.ua (2024–2025)**, отримані в межах дослідження **«Визнання військового досвіду як трудового капіталу в зеленій економіці»**, демонструють **суперечливу тенденцію**. З одного боку, спостерігається **зростання готовності роботодавців надавати перевагу ветеранам** — понад **5 797 вакансій** позначені відповідним маркуванням (що становить **4,1% від усіх оголошень**). З іншого боку, **менш ніж 1% пошукачів роботи** використовують позначку **«Я — ветеран»** у своїх резюме.

Інакше кажучи, **99% ветеранів не ідентифікують свій військовий досвід як професійний капітал**, що суттєво обмежує їхні можливості працевлаштування — особливо у сферах відбудови, де, за даними роботодавців та ринку праці, спостерігається **дефіцит кадрів**, тоді як **офіційна статистика ДСЗ** водночас фіксує високий рівень безробіття.

Ця невідповідність пояснюється тим, що **база даних Державної служби зайнятості** охоплює лише незначну частину реального попиту на робочу силу, тоді як **багато вакансій у будівництві, енергетиці, логістиці та промисловості** заповнюються через **неформальні канали** або **взагалі не реєструються** через динамічність ринку.

Водночас аналітичні дані Work.ua (2024–2025) показують суперечливу тенденцію:

- понад **5 797 вакансій (4,1%)** мають позначку "ветеранам надається перевага",
- але **менше ніж 1% кандидатів** зазначають "я ветеран" у резюме.

Тобто **99% ветеранів не ідентифікують свій військовий досвід як трудовий капітал**, що суттєво обмежує їхні можливості, особливо на фоні кадрового дефіциту в секторах відбудови.

Окремим викликом залишається **низький рівень оплати праці**.

- **75% роботодавців** пропонують зарплату **до 15 000 грн/міс**,
- **50%** — **до 10 000 грн/міс**.

З огляду на мінімальну заробітну плату у 2025 році (**8 000 грн**, нетто — **6 160 грн.**), ці суми не покривають базові потреби у великих містах.

Компанії, що платять менше ніж **у 2,5 рази від мінімальної зарплати**, стикаються з високою плинністю кадрів і втрачають кваліфікованих працівників. Це підкреслює необхідність **державної або інших форм фінансової допомоги для відшкодування частини витрат на оплату праці у зелених секторах**.

РОЗДІЛ 4.

Інтеграція ветеранів на ринок праці та підтримка ветеранського бізнесу

Інтеграція ветеранів у ринок праці є ключовим елементом справедливої післявоєнної відбудови України. Ветерани становлять одну з найбільших груп працездатного населення — **понад 1000 000 осіб із високим рівнем дисципліни, управлінських і технічних навичок, здатних швидко адаптуватися до нових технологій та умов праці**. Зелена економіка створює для ветеранів широкий спектр можливостей: **участь у виробничих процесах, технічному нагляді, логістичних і управлінських функціях, а також у розвитку малого та середнього підприємництва**. Формування цільових програм навчання, перекваліфікації та підтримки ветеранського бізнесу дозволяє не лише зменшити безробіття, але й стимулювати створення нових зелених робочих місць на місцевому рівні. Поєднання програм реінтеграції ветеранів з політиками зеленої трансформації відкриває шлях до інклюзивної, конкурентоспроможної економіки, що відповідає стандартам Європейського Союзу та принципам сталого розвитку.

4.1. Успішні кейси створення зелених робочих місць

Аналіз міжнародних і національних прикладів успіху у **10 пріоритетних видах економічної діяльності** мав на меті продемонструвати практичні інструменти інтеграції ветеранів у зелену економіку.

Обрані 10 пріоритетних видів економічної діяльності:

1. Транспорт та інфраструктура;
2. Енергоефективність, відновлювана енергетика та більш чисте виробництво в промисловості;
3. Водопостачання та водовідведення;
4. Розмінування земель, лісів, будівель та об'єктів інфраструктури;
5. Рекультивация й відновлення забруднених територій;
6. Екологічні будівельні матеріали;
7. Зелене будівництво;
8. Сталий туризм;
9. Сільське господарство, лісове господарство, мисливство та рибальство;
10. Стале управління лісами, водночас є критично важливими для відбудови інфраструктури, зниження екологічного навантаження та створення нових робочих місць.

Вивчення успішних історій українських виробників, що дозволило визначити спільні чинники успіху:

- наявність партнерства між державою, бізнесом і навчальними закладами;
- впровадження добровільних екологічних стандартів;
- системну роботу з персоналом, включно з ветеранами;
- орієнтацію на інновації, енергоефективність і соціальну відповідальність.

Саме ці сектори поєднують економічний потенціал, потребу у кваліфікованій робочій силі та високий рівень відповідності навичкам, здобутим під час військової служби. Вони створюють найбільші можливості для трансформації військового досвіду у професійний ресурс мирного часу — через роботу, навчання або власне підприємництво. Тому аналіз успішних кейсів у цих галузях є не лише ілюстративним, а й прикладним інструментом для формування державної політики, програм перекваліфікації та стимулів для роботодавців, що сприяють системній інтеграції ветеранів у процес зеленої відбудови України.

Міжнародний досвід

Приклад 1. Програма *Solar Ready Vets* у США

Контекст. Після повернення з військової служби багато ветеранів у США стикалися з труднощами у пошуку роботи — попри наявність технічних навичок, досвіду керування процесами та дисципліни. Водночас у секторі відновлюваної енергетики спостерігався дефіцит кваліфікованих кадрів, особливо у напрямі встановлення сонячних електростанцій.

Рішення. Міністерство енергетики США у 2014 році започаткувало програму Solar Ready Vets як пілотний проєкт для підготовки ветеранів до роботи у секторі відновлюваної енергетики. Програма реалізується у партнерстві з професійно-технічними навчальними закладами, ветеранськими організаціями та компаніями сонячної енергетики¹. Її ключові елементи містять:

- короткострокові практичні курси та сертифікаційні програми з монтажу та обслуговування сонячних установок;
- наставництво та кар'єрне консультування для ветеранів;
- сприяння працевлаштуванню через співпрацю з галузевими асоціаціями та соціальними службами².

Результати.

- У пілотній фазі підготовлено **526 випускників у 35 групах по 10 штатах США**³.
- Станом на 2023 рік понад 20 000 ветеранів працюють у галузі сонячної енергетики⁴.
- Рівень працевлаштування після завершення програми перевищує **80%** упродовж перших трьох місяців після навчання.

Висновки для України. Модель демонструє ефективне перетворення військових компетенцій (технічна грамотність, безпека, логістика) у цивільну зайнятість у зеленій економіці. Створення подібних програм перекваліфікації для ветеранів може стати основою системної інтеграції у сферу відновлюваної енергетики.

Приклад 2. Ініціатива *Green Jobs* у Німеччині

Контекст. На початку 2000-х років Німеччина зіткнулася з браком кваліфікованих кадрів для реалізації амбітних кліматичних і промислових цілей. Особливо це стосувалося осіб із низьким рівнем освіти та тих, хто втрачав роботу через енергетичний перехід (Energiewende).

Рішення. Уряд Німеччини створив багаторівневу систему підготовки кадрів для “зелених” професій — Green Jobs Initiative, що поєднує навчання, фінансові стимули для підприємств і розвиток партнерств між державою, бізнесом та освітніми установами⁵.

Основні компоненти:

- програми учнівства (apprenticeships) у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективного будівництва та циркулярної економіки;
- податкові пільги для компаній, які наймають працівників із вразливих груп або впроваджують програми перекваліфікації;
- розбудова регіональних центрів компетенцій у сфері зеленої індустрії.

Результати.

- Станом на 2023 рік близько 19,9 % робочих місць у Німеччині мають виражену зелену складову (за даними OECD).
- У секторі GreenTech працює понад 3,4 млн осіб, із яких третина — у циркулярній економіці⁶.
- Рівень зайнятості серед осіб, які пройшли навчання за програмами Green Jobs, на 25–30 % вищий, ніж середня динаміка на ринку праці⁷.

Висновки для України. Успіх Німеччини доводить, що зелений перехід — це не лише нові технології, а насамперед система людського капіталу. Україна може використати цей досвід, розробивши інтегровані програми професійного навчання, що поєднують екологічну модернізацію з реінтеграцією ветеранів у цивільну економіку.

¹ The Solar Ready Vets® Network (SRVN) energy.gov

² irecusa.org

³ energy.gov

⁴ solarreviews.com

⁵ cedefop.europa.eu

⁶ umweltbundesamt.de

⁷ rand.org

Контекст. Після пандемії COVID-19 та економічного спаду уряд Південної Кореї визначив необхідність масштабної трансформації економіки. Вразливі групи — молодь, ветерани, люди з інвалідністю — потребували нових можливостей для працевлаштування.

Рішення. У 2020 році було оголошено програму Korean Green New Deal як частину Національної стратегії сталого зростання. Її ціль — створити тисячі робочих місць у сфері “чистих” технологій і забезпечити екологічну стійкість країни⁸.

Основні напрями:

- інвестиції у відновлювану енергетику, екологічну модернізацію промисловості та зелену цифровізацію;
- фінансування на суму понад **160 трильйонів вон (≈ 140 млрд дол. США)** на період 2020–2025 рр.;
- створення **319 000 робочих місць до 2022 р. і 659 000 до 2025 р**⁹.

Результати.

- Створено десятки тисяч робочих місць у сферах зеленої енергетики, цифрової інфраструктури та міської екології.
- Понад 30 % нових робочих місць призначено для вразливих категорій працівників, включно з ветеранами.
- Країна досягла одного з найвищих темпів зеленого зростання серед країн OECD.

Висновки для України. Досвід Південної Кореї показує, що масштабні інвестиції у зелену економіку можуть одночасно вирішувати соціальні проблеми та стимулювати інновації. Україна може адаптувати подібну модель, спрямовуючи державні та міжнародні ресурси на створення зелених робочих місць для ветеранів у межах післявоєнного відновлення.

Національні приклади

З метою визначення підприємств з найбільшим потенціалом щодо впровадження екологічних практик та створення зелених робочих місць, в ході польових досліджень, були зібрані історії успіху національних виробників, які навіть в умовах війни демонструють непохитність і продовжують працювати та розвиватись, дотримуватись суворих вимог добровільних екологічних стандартів. У відборі було враховано:

1. Наявність екологічних інновацій у виробничих процесах.
2. Внесок у післявоєнне відновлення країни з акцентом на стійке будівництво, енергоефективність, безвідходні технології виробництва.
3. Соціальну складову і працевлаштування ветеранів з урахуванням їхніх навичок, особливо в галузях енергетики, логістики, технічного забезпечення та менеджменту.

1. Транспорт та інфраструктура

Контекст. Транспортна система України зазнала серйозних руйнувань унаслідок війни: понад 25 000 км автошляхів, 344 мости та десятки залізничних об'єктів потребують відновлення. При цьому різко зріс попит на фахівців, здатних працювати в умовах підвищеного ризику, підтримувати логістику постачань і брати участь у реконструкції інфраструктури. Для ветеранів цей сектор є одним із найбільш природних для працевлаштування, адже їхній військовий досвід у транспортному забезпеченні, експлуатації техніки, організації маршрутів і командному управлінні має безпосереднє прикладне значення для цивільної логістики та зеленої реконструкції.

Рішення. В українському бізнес-секторі вже з'являються сталі приклади компаній, які інтегрують ветеранів у транспортно-логістичні процеси.

Результати.

- У 2024–2025 роках кількість вакансій у секторі транспорту й автомобільного бізнесу, де ветеранам надається перевага, зросла на **22%** (дані Work.ua).

⁸ unosd.un.org

⁹ encyclopedia.pub

- Понад **8% резюме ветеранів** на платформі Work.ua стосуються саме транспортно-логістичних професій.

Висновок.

Сектор транспорту та інфраструктури має стратегічне значення для післявоєнного відновлення України. Розвиток зеленої логістики, електромобільного транспорту, цифрового управління постачаннями та екологічного моніторингу створює передумови для нових зелених робочих місць. Досвід ветеранів у логістиці, командній координації, технічному обслуговуванні та управлінні ризиками робить їх ключовим кадровим ресурсом для сучасної транспортної системи, що поєднує ефективність і сталість.

2. Енергоефективність, відновлювана енергетика та більш чисте виробництво в промисловості

Контекст. Війна спричинила значні пошкодження енергетичної інфраструктури України, зокрема теплових електростанцій, мереж розподілу та промислових об'єктів. За даними Міністерства енергетики, станом на початок 2025 року понад **50% генерувальних потужностей** зазнали руйнувань або перебувають у зоні ризику. Водночас зростає попит на децентралізовані системи енергозабезпечення, модернізацію промисловості та скорочення енергоспоживання. Для ветеранів цей сектор відкриває широкі можливості — від монтажу обладнання до управління енергоефективними проєктами — завдяки їхнім технічним навичкам, досвіду експлуатації складних систем і дисципліні.

Рішення. У 2022 році група ветеранів у західній Україні започаткувала **кооперативний проєкт із встановлення малих сонячних електростанцій** для місцевих громад. Ініціатива реалізується у партнерстві з місцевими енергетичними кооперативами, муніципалітетами та громадськими організаціями, які надають технічну й організаційну підтримку. Протягом першого року реалізації ветеранський кооператив **забезпечив електроенергією понад 120 домогосподарств**, створивши **35 нових робочих місць**, більшість з яких зайняли ветерани. Частина прибутку спрямовується на безкоштовне навчання військовослужбовців, які повертаються з фронту, з основ проєктування та експлуатації фотоелектричних систем.

Результати.

- У 2023–2025 роках у секторі енергоефективності було створено понад **2 000 нових робочих місць**, більшість — у малих та середніх підприємствах.
- Завдяки програмам професійного навчання у сфері зеленої енергетики понад **120 ветеранів** отримали сертифікати з енергомодельовання, встановлення сонячних панелей і термомодернізації будівель.

Висновок. Сектор відновлюваної енергетики та енергоефективності є одним із найперспективніших напрямів для інтеграції ветеранів у сталу економіку.

Їхні технічні компетенції, здатність працювати в команді й дотримуватися стандартів безпеки створюють базу для розвитку зелених виробництв. Розширення навчальних програм і партнерств із приватним сектором дозволить масштабувати успішні кейси, забезпечивши перехід до енергоефективної, безпечної та інноваційної промисловості.

3. Водопостачання та водовідведення

Контекст. Сфера водопостачання та водовідведення України перебуває під серйозним навантаженням через руйнування інфраструктури, забруднення водних ресурсів і порушення систем централізованого очищення стічних вод у прифронтових і звільнених регіонах. За даними Державного агентства водних ресурсів, понад **1 200 об'єктів водного господарства** потребують відновлення, а в окремих громадах дефіцит питної води досягає **40–60%**.

Цей сектор є пріоритетним для реалізації екологічних проєктів, пов'язаних із впровадженням технологій повторного використання води, зменшенням енергоспоживання систем очищення та застосуванням екологічних матеріалів. Для ветеранів це напрям, де технічна точність, відповідальність і досвід роботи з інженерними системами можуть бути безпосередньо реалізовані.

Рішення. Позитивним прикладом інтеграції зелених підходів у водний сектор є програми муніципальних підприємств, які за підтримки міжнародних партнерів (UNDP, KfW, NEFCO) впроваджують **системи енергоефективного очищення стічних вод** у громадах Київської, Черкаської та Полтавської областей. У цих проєктах ветерани залучаються як оператори насосних станцій, спеціалісти з безпеки, логістики та електромеханіки.

Результати. Пілотні муніципальні проєкти з модернізації водовідведення створили **понад 400 нових робочих місць**, частина з яких відведена для ветеранів і осіб з інвалідністю.

Висновок. Водна інфраструктура є основою стійкості громад і ключовим елементом зеленої відбудови. Залучення ветеранів до модернізації систем водопостачання та очищення стічних вод не лише сприяє їхній соціальній адаптації, а й підвищує безпеку й надійність стратегічних об'єктів. Завдяки розвитку національних виробників, як-от «Ельпласт-Львів», цей сектор демонструє, як технічна інноваційність і людський капітал ветеранів можуть поєднуватися у сталих рішеннях для майбутнього.

4. Розмінування земель, лісів, будівель та об'єктів інфраструктури

Контекст. Україна нині є **найбільш замінованою країною у світі**. За даними Міністерства економіки, станом на початок 2025 року **понад 156 000 км² територій** (приблизно 25% країни) потребують гуманітарного розмінування. Це безпрецедентний обсяг робіт, що створює гостру потребу у кваліфікованих фахівцях, здатних працювати у складних умовах, дотримуючись суворих стандартів безпеки.

Висновок. Розмінування — це не лише питання безпеки, а й **основа сталого економічного відновлення**. Без очищення територій від вибухонебезпечних предметів неможливо відновити сільське господарство, промисловість, енергетику чи інфраструктуру.

Залучення ветеранів до цього процесу — це приклад ефективної трансформації військових навичок у цивільні компетенції, які приносять користь суспільству.

5. Рекультивация й відновлення забруднених територій

Контекст. Внаслідок воєнних дій, руйнування промислових підприємств, складів пального, полігонів та очисних споруд, Україна зіткнулася з масштабним забрудненням ґрунтів, води та атмосфери. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, станом на 2025 рік понад 17 000 км² територій потребують екологічної реабілітації, а щонайменше 1 000 об'єктів ідентифіковано як потенційно небезпечні для населення та довкілля.

Рекультивация та відновлення забруднених земель є стратегічним напрямом зеленої відбудови, який поєднує екологічні, соціальні й економічні цілі. Цей сектор створює значні можливості для **працевлаштування ветеранів** із досвідом інженерних робіт, безпеки, логістики та моніторингу.

Рішення. Після очищення територій від вибухонебезпечних предметів першочерговим етапом є **екологічна оцінка стану ґрунтів і вод**, подальше видалення забрудненого шару, відновлення рельєфу та біорізоманіття.

Висновок. Рекультивация та екологічне відновлення територій є критично важливим компонентом післявоєнного відновлення України. Ветерани відіграють у цьому процесі **роль не лише виконавців, а й лідерів змін**, поєднуючи дисципліну та екологічну свідомість. Їхня участь у проєктах із очищення, відновлення та запровадження сталих технологій створює реальні передумови для формування **економіки відновлення**, що базується на зелених стандартах і соціальній справедливості.

6. Екологічні будівельні матеріали

Контекст. Будівельна галузь України переживає масштабну трансформацію у зв'язку з післявоєнним відновленням. Станом на 2025 рік за оцінками Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури, понад 150 млн м² житлової та громадської забудови підлягають відновленню або реконструкції. При цьому на ринку відчувається дефіцит екологічних матеріалів — енергоефективних, низьковуглецевих і безпечних для довкілля.

Розвиток виробництва таких матеріалів є не лише екологічним, а й **економічним пріоритетом**, оскільки створює нові робочі місця, скорочує імпортозалежність і стимулює локальні інновації. Для ветеранів ця сфера пропонує можливість поєднати технічну підготовку, досвід управління ризиками та практичну дисципліну з інженерною точністю.

Висновок. Розвиток виробництва екологічних будівельних матеріалів — це стратегічна можливість для поєднання **зелених технологій і соціальної інтеграції**. Ветерани, які долучаються до цього сектору, не лише отримують нову професійну реалізацію, а й стають рушійною силою інноваційного відновлення.

7. Зелене будівництво

Контекст. Після руйнування значної частини житлової та громадської інфраструктури внаслідок воєнних дій, Україна опинилася перед безпрецедентним завданням — **відбудувати країну за принципами енергоефективності та сталого розвитку**. За оцінками Міністерства відновлення, лише у 2024–2025 роках потрібно відновити понад **200 тисяч житлових об'єктів**. При цьому частка проєктів, що враховують стандарти зеленого будівництва, залишається невисокою — не більше 10%.

Саме цей сектор є одним із найперспективніших для **працевлаштування ветеранів**, оскільки поєднує технічні навички, фізичну витривалість, досвід управління процесами та командну роботу.

Перший український стандарт зеленого будівництва для громадських будинків був розроблений національним технічним комітетом стандартизації ТК 82 «Охорона довкілля» в партнерстві з Київським національним університетом архітектури та будівництва та ВГО «Жива планета». Він встановлює екологічні критерії та метод оцінювання життєвого циклу будівлі на етапах проєктування та будівництва.

За структурою стандарт відповідає основному набору категорії критеріїв що встановлені ISO 21929-1. Вимоги враховують критерії оцінки стандартів для громадських будинків систем BREEAM, LEED, DGNB. При розробці вимог СЕМ UA.10156.41.032 були використані вимоги технічних критеріїв економічної діяльності що встановлені:

- Делегованим регламентом Комісії (ЄС) [2021/2139](#) від 4 червня 2021 року до діяльності, яка суттєво сприяє пом'якшенню наслідків зміни клімату або адаптації до зміни клімату;
- Делегованим регламентом Комісії (ЄС) [2023/2486](#) від 27 червня 2023 року до діяльності, яка суттєво сприяє сталому використанню та захисту водних і морських ресурсів, переходу до циркулярної економіки, запобіганню та контролю забруднення або захисту та відновленню біорізноманіття та екосистем.

Враховуючі національні умови застосування, стандарт містить вимоги до укриття в умовах військових і терористичних загроз. Також стандарт враховує унікальні напрацювання українських дослідників у галузі зелених конструкцій, тобто поєднання будівельних конструкцій та живих рослин. Виконання вимог стандарту забезпечать високу інвестиційну цінність об'єкту та перевагу для отримання фінансової підтримки реалізації в програм і проєктів міжнародної технічної підтримки яка надається ЄС та іншими партнерами України через ЄБРР, Світовий Банк, Корпорацію НЕФКО та інші фінансові установи.

Розробка критеріїв стандарту виконувалась за підтримки проєкту «Просування енергоефективності та імплементації Директиви ЄС з енергоефективності в Україні», що виконується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за дорученням Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) та співфінансуванням Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO).

Висновок. Сектор зеленого будівництва є **одним із ключових рушіїв відновлення України**, який поєднує технологічні інновації, соціальну справедливість і сталий розвиток. Участь ветеранів у цих процесах має подвійний ефект — **професійна реінтеграція та відновлення довіри суспільства через видимі результати їхньої праці**.

8. Сталий туризм

Контекст. Війна суттєво вплинула на туристичну інфраструктуру України, призвівши до втрати близько **60% внутрішніх туристичних потоків** у 2022–2023 роках. Проте у західних і центральних регіонах, менш уражених бойовими діями, галузь зберегла потенціал розвитку через **еко-туризм, культурні маршрути та відновлювальні практики**. Сталий туризм дедалі більше розглядається як інструмент **соціальної стабілізації та економічного відновлення**, особливо для ветеранів та їхніх родин. Поєднання природоохоронної діяльності, місцевого підприємництва і творчої реабілітації відкриває нові форми зайнятості для тих, хто повертається до цивільного життя.

Рішення. З 2023 року внутрішній туризм в Україні переживає відродження. Понад 45% опитаних українців надають перевагу подорожам країною саме з туристичною метою, інформує Державна агенція розвитку туризму з посиланням на власне опитування. 21% українців зазначили, що подорожуючи, вони підтримують економіку країни.

Короткострокові відвідування природних рекреаційних зон стали бажаним варіантом для 11% українців, які прагнуть спокою та глибшого зв'язку з природою.

Розвиток внутрішнього туризму вимагає від індустрії гостинності високої якості і безпеки послуг, надійної інфраструктури та ефективних систем управління, щоб запобігти надмірному впливу на довкілля та природні ландшафти.

В Івано-Франківській, Львівській і Закарпатській областях реалізуються **регіональні пілотні ініціативи сталого туризму**, у яких ветерани працюють гідями, менеджерами туристичних маршрутів, фахівцями з безпеки або організаторами еко-таборів. Ці проєкти розвиваються за підтримки місцевих громад, Державного агентства розвитку туризму та проєктів міжнародної технічної допомоги.

На територіях національних природних парків і природних об'єктах створюється зони для рекреаційної діяльності, зокрема встановлюються засоби розміщення туристів.

Наприклад, за підтримки проєкту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні»¹⁰ на початку 2020 року розпочав свою роботу Еколого-освітній візит-центр національного природного парку «Верховинський», що розташований в с. Ільці Верховинського р-ну Івано-Франківської обл.. Насьогодні експозиція Візит-центру відображає багатство природи Карпат, його флори і фауни, явищ та фактів.

У листопаді 2024 року Еколого-освітній візит-центр НПП «Верховинський», успішно пройшов екологічну сертифікацію за стандартом «Зелений офіс» (сертифікат №UA.08.002.587)¹¹. Основним завданням при впровадженні критеріїв стандарту «Зелений офіс» є:

- збереження енергії, води;
- раціональне використання ресурсів;
- сталі закупівлі;
- обмеження вмісту небезпечних для довкілля та здоров'я людини речовин у матеріалах і засобах, що використовуються для забезпечення функціонування офісу;
- зменшення утворення та ефективне управління відходами.

Вимоги критеріїв для засобів розміщення туристів що встановлені Рішенням Єврокомісії (ЄС) 2017/175 були впровадженні до української програми екологічного маркування згідно з ISO 14024¹². На даний час триває перший пілотний проєкт сертифікації засобів розміщення туристів в НПП «Подільський Товтри».

Висновок. Сталий туризм — це не лише напрям економічного відновлення, а й **потужний механізм соціальної згуртованості**. Ветерани, залучені до туристичних, культурних і креативних ініціатив, отримують можливість поєднати роботу з психологічним відновленням і розвитком місцевих громад.

¹⁰ Про проєкт "Підтримка природно-заповідних територій в Україні": <https://snpa.in.ua/pro-proekt/>

¹¹ Про екологічну сертифікацію Еколого-освітнього візит-центру НПП Верховинський: <https://www.ecolabel.org.ua/ekologo-osvitnij-vizit-tsentr-npp-verkhovinskij-projshov-ekologichnu-sertifikatsiyu-za-standartom-zelenij-ofis>

¹² Про стандарт для сталого розвитку туризму в Україні: <https://livingplanet.org.ua/novuny/nastav-chas-prosuhati-vnutrishnij-turizm-za-evropejskimi-ekologichnimi-standartami>

9. Сільське господарство, лісове господарство, мисливство та рибальство

Контекст. Агросектор традиційно є одним із найбільших роботодавців України — на нього припадає понад **17% ВВП і близько 3 млн робочих місць**. Проте війна завдала значних збитків: понад **30% сільськогосподарських земель** залишаються замінованими або потребують рекультивації, а **логістичні ланцюги** експорту агропродукції порушені.

Попри ці виклики, саме сільське господарство має унікальний потенціал для **створення зелених робочих місць** — завдяки розвитку органічного землеробства, біоенергетики, локальних харчових систем і переробки. Для ветеранів ця галузь є природною сферою реінтеграції: вона пропонує роботу на відкритому повітрі, зрозумілу структуру завдань і можливість заснувати власне фермерське господарство.

Рішення. Історія ТОВ «Органік Мілк» почалась в 2013 році, коли було розпочато будівництво заводу з переробки органічного молока власного виробництва. Organic Milk першими в Україні реалізували замкнений цикл виробництва органічної продукції: від сировини до продукції глибокої переробки. Особливостю заводу є те, що його було побудовано від початку виключно для переробки органічної продукції.

Наразі завод переробляє понад 30 тон молока щоденно, перетворюючи їх на різноманітні продукти: молоко, масло, йогурти, кефір та інші, – загалом більше 50 найменувань органічних харчових продуктів. Фахівці компанії постійно працюють над розширенням асортименту.

До повномасштабного вторгнення компанія експортувала свою продукцію в країни Перської затоки, зокрема, Об'єднані Арабські Емірати, та через обмеження в експорті змушена була шукати нові ринки. Після 2022 року почали експортувати продукцію в ЄС, хоча це коштувало чималих зусиль.

Не дивлячись на значне зменшення споживачів в середині країни, головним ринком збуту для Organic Milk залишається внутрішній ринок України.

Компанія цілеспрямовано створює робочі місця для ветеранів: залучає їх до агровиробництва, технічного обслуговування та контролю якості. У співпраці з місцевими громадами Organic Milk започаткував **навчальні програми для ветеранських господарств**, де учасники отримують знання з органічного виробництва та переробки продукції.

Результати.

- На виробництві Organic Milk працюють **86 ветеранів**, серед яких інженера, оператори систем охолодження й логісти.
- У 2024 році компанія збільшила обсяги виробництва на **15%**, одночасно знизивши вуглецевий слід на 12%.
- На базі підприємства відкрито **освітній майданчик** для перепідготовки військових у сфері сільськогосподарства, де щороку навчається до 50 осіб.

Висновок. Сільське господарство — це не лише основа продовольчої безпеки, а й **потужний соціально-економічний інструмент реінтеграції ветеранів**. Завдяки розвитку органічного виробництва, локальних ланцюгів постачання та зеленої енергетики агросектор може створити **десять тисяч нових робочих місць**, особливо у громадах, наближених до зон бойових дій.

Приклад компанії Organic Milk демонструє, як підприємництво, орієнтоване на сталість, може стати моделлю **відновлення українського села** та водночас — платформою для гідного працевлаштування тих, хто повернувся з війни.

10. Стале управління лісами

Контекст. Понад **17% території України** вкрито лісами, але війна завдала серйозної шкоди цій екосистемі: за даними Держлісагентства, станом на початок 2025 року пошкоджено або знищено понад **700 тис. гектарів лісів**, особливо у Харківській, Чернігівській та Сумській областях.

Відновлення лісових ресурсів і запровадження сталих практик лісокористування є критично важливими не лише для кліматичної стабільності, а й для **створення екологічно орієнтованих робочих місць**, де можуть працювати ветерани з досвідом у логістиці, безпеці, інженерії та управлінні ризиками.

Сектор лісового господарства також має потужний **соціальний ефект**, адже сприяє реабілітації, роботі на природі та розвитку громад у регіонах, де економічні можливості обмежені.

Рішення. Показовим прикладом є діяльність українських компаній, що впроваджують принципи **сталого лісокористування та екологічної сертифікації**.

Kronospan – один із найбільших світових виробників деревостружкових плит (ДСП), ламінованих ДСП, орієнтовно-стружкових плит (ОСП) та стільниць. Компанія володіє 127-річним досвідом на ринку деревообробки, виробництва меблів та будівельних матеріалів.

В Україні компанія працює вже 20 років, впроваджуючи масштабні інвестиційні проєкти. З початку роботи в Україні Kronospan інвестував 980 млн євро в українську переробну промисловість, створивши 737 робочих місць. Завод у Нововолинську заснований у 2004 році на місці колишньої бавовнопрядильної фабрики. У 2021 році створений індустріальний парк «Кроноспан Рівне» площею понад 85 га. Kronospan переробляє найбільші в Україні обсяги деревини яка походить з FSC-сертифікованих¹³ лісогосподарств в продукцію з високою доданою вартістю. З плит компанії найбільші меблеві фабрики виробляють меблі для IKEA, JYSK, XXXLutz.

Попри складні умови, Kronospan продемонстрував виняткову стійкість та віру в Україну. 129 млн євро інвестовано під час повномасштабної війни – безпрецедентна демонстрація довіри до майбутнього країни. З 47 млн євро інвестицій в індустріальний парк «Кроноспан Рівне», 34 млн євро вкладено саме під час війни. У 2024 році компанія сплатила 1,2 мільярда гривень податків і зборів до державного бюджету. Збережено всі робочі місця, продовжується підтримка співробітників та громади. Розширення виробничих потужностей продовжується навіть в умовах війни, демонструючи віру в перемогу України.

Середня заробітна плата працівників Kronospan становить 35-45 тисяч гривень на місяць, що значно перевищує середні показники по регіону. Компанія забезпечує прозорі трудові відносини та дотримання соціальних гарантій відповідно до українського законодавства. Постійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу за європейськими стандартами.

Kronospan активно підтримує ветеранів: 10% співробітників – ветерани війни. Компанія долучилась до системного проєкту реабілітації ветеранів через співпрацю з ГО «Ветеранський спортивний клуб «Неможливого не буває». Надана допомога зі спортивною формою та інвентарем для участі у більш ніж 20 ветеранських змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівня у 2025 році. Клуб об'єднує десятки ветеранів війни для фізичної реабілітації, спорту та патріотичного виховання молоді.

Найцінніші якості ветеранів для компанії: дисципліна та відповідальність, стресостійкість та вміння працювати в екстремальних умовах, лідерські якості та командний дух, вміння швидко приймати рішення.

Kronospan інвестовано понад 3 мільйони гривень благодійних коштів у сучасний спортивний комплекс. Створено спортивно-виховний простір для дітей, молоді та ветеранів. Облаштовано сучасні роздягальні, душеві кабінки з гарячою водою. Створено простір для розвитку місцевої пластової організації та ветеранського центру.

У Рівненському обласному госпіталі ветеранів війни, що у Клевани, відкрили оновлене відділення реабілітації. Приміщення реконструювали, тож нині воно відповідає стандартам США та Великобританії. Відтепер тут є всі умови, щоб працювати з військовими після тяжких поранень і допомагати їм знову стати на ноги. А витрати на реконструкцію мультифункціонального залу для реабілітації взяв на себе місцевий бізнес - компанія «Кроноспан» виділила на ремонтні роботи майже 1,5 мільйона гривень.

Державні та приватні лісгоспи у Львівській, Івано-Франківській і Житомирській областях впроваджують FSC-сертифікацію, що гарантує дотримання міжнародних стандартів сталого управління лісами. До таких ініціатив активно долучаються ветерани. Їх працевлаштовують на посадах інженерів з охорони довкілля, фахівців із моніторингу біорізноманіття, механізаторів, водіїв, а також координаторів польових робіт із відновлення лісових масивів.

¹³ Про FSC-сертифікацію в Україні: <https://ua.fsc.org/ua-uk>

Результати.

За 2024 рік у межах державної програми «Зелений курс України» висаджено понад **54 млн дерев**, із них **3,2 млн** — за участю ветеранських бригад. 12 лісгоспів пройшли **FSC-сертифікацію**, що охоплює понад **480 тис. гектарів** лісів. У межах пілотних програм працевлаштовано понад **600 ветеранів**, включно з 60 керівниками ділянок та інструкторами з техніки безпеки. На базі Житомирського лісового коледжу започатковано **курс перекваліфікації ветеранів** у сфері сталого лісокористування, який поєднує теоретичне навчання та практику з лісовідновлення.

Висновок. Стале управління лісами — це сектор, де **екологічна відбудова поєднується з людською реінтеграцією**. Ветерани, які мають досвід роботи в складних умовах, високу дисципліну та розвинуте почуття відповідальності, стають надійною опорою для природоохоронних програм. Українські ініціативи, сертифіковані за міжнародними стандартами, підтверджують, що лісове господарство може стати не лише джерелом зелених робочих місць, а й **ключовим напрямом кліматичної стійкості та регіонального розвитку України**.

4.2. Інструменти підтримки ветеранського бізнесу — від грантових програм до механізмів менторства та партнерства, які створюють умови для сталого функціонування.

Розвиток ветеранського підприємництва є одним із ключових напрямів соціально-економічної реінтеграції військовослужбовців та членів їхніх сімей. В умовах післявоєнного відновлення цей процес має подвійне значення: з одного боку, сприяє **створенню робочих місць та диверсифікації економіки**, а з іншого — формує **культуру самозайнятості, відповідальності й сталого розвитку**.

За результатами аналітичного дослідження та консультацій із зацікавленими сторонами (див. Додатки 1, 5, 6, 8), в Україні вже формується **екосистема підтримки ветеранського бізнесу**, яка включає грантові програми, менторські ініціативи, бізнес-інкубатори та публічно-приватні партнерства. Її ефективність визначається здатністю не лише надавати стартові ресурси, але й **супроводжувати ветеранів у довгостроковій перспективі** — від навчання до масштабування бізнесу.

1. Грантові програми та фінансові інструменти

Ветеранські стартапи та мікропідприємства мають доступ до низки фінансових механізмів, спрямованих на підтримку малого бізнесу у сфері зеленої економіки:

- **Державна програма «Власна справа»¹⁴** (ініціатива Міністерства економіки України та Державного центру зайнятості) передбачає гранти до **250 000 грн** для започаткування бізнесу, включно з пільговими умовами для ветеранів і членів їхніх родин.
- **Програма «єРобота»¹⁵** пропонує грантову підтримку до **500 000 грн** для проєктів у сферах виробництва, переробки, агротуризму, відновлюваної енергетики та екологічних послуг.
- **Міжнародні донорські програми** — зокрема USAID, UNDP¹⁶, IOM¹⁷, GIZ¹⁸, FAO, ЄБРР¹⁹ — надають фінансування та навчальну підтримку для ветеранських підприємств, орієнтованих на соціальний або екологічний ефект.
- У 2024 році створено **Ветеранський фонд підтримки підприємництва²⁰** при Міністерстві у справах ветеранів України, який фінансує мікропроєкти до **1 млн грн** у партнерстві з бізнесом та банками розвитку.

Ці інструменти поступово зміщують фокус із короткострокових дотацій до **довгострокових інвестицій у людський капітал**, включно з підтримкою інновацій, модернізації виробництва й цифровізації ветеранського бізнесу.

2. Освітні та менторські програми

Ефективність підприємництва ветеранів значною мірою залежить від наявності **знань і навичок управління бізнесом**, тому освітня та менторська підтримка стає критичним компонентом екосистеми.

¹⁴ <https://www.dcz.gov.ua/storinka/ye-robotaprograma-vlasna-sprava>

¹⁵ <https://www.kmu.gov.ua/ye-robota>

¹⁶ <https://www.undp.org/uk/ukraine>

¹⁷ <https://ukraine.iom.int/uk>

¹⁸ <https://www.giz.de/en/worldwide/32951.html>

¹⁹ <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine.html>

²⁰ <https://mva.gov.ua/ua>

- Програми **«Ветеран — підприємець»²¹** (організатори: Мінветеранів, Міністерство економіки, Укрторгпалата, UNDP) та **«Skills4Recovery»** (за підтримки GIZ²²) надають навчання з бізнес-планування, фінансової грамотності та маркетингу.
- Ініціатива **Business4Veterans²³** створює мережу менторів із числа успішних підприємців, які допомагають ветеранам адаптувати бізнес-моделі до ринкових реалій.
- Бізнес-школи — KMBS²⁴, LvBS²⁵ і Prometheus²⁶ — запровадили **спеціальні освітні треки для ветеранів**, орієнтовані на управління сталими підприємствами, зелені інновації та корпоративну соціальну відповідальність.

Менторські формати особливо ефективні для ветеранів, які вперше запускають бізнес після служби, оскільки вони поєднують **індивідуальний супровід, психологічну підтримку та розвиток лідерських компетенцій**.

3. Партнерські моделі та бізнес-інкубатори

Партнерства між державними структурами, громадськими організаціями та приватним сектором відіграють центральну роль у формуванні сталого бізнес-середовища.

- **VeteranHub²⁷, Veteran Business Space²⁸** та **Creative Business Incubator²⁹** надають простір, обладнання, юридичну підтримку й консультації для нових підприємців.
- У межах міжнародної ініціативи **Green Recovery for Ukraine³⁰** (UNEP–UNIDO) створюється **платформа підтримки ветеранських підприємств** у сфері зеленої економіки — з фокусом на енергоефективності, ВДЕ, рециклінгу та екобудівництві.
- Банки розвитку та корпоративні партнери — Ощадбанк³¹, Київстар³², Нова пошта³³ — запровадили програми **«Партнерство для ветеранів»**, що включають безпроцентні кредити, бізнес-кураторство та інтеграцію у постачальні ланцюги.

4. Механізми сталості та масштабування

Ключовою тенденцією 2024–2025 років стає перехід від одноразових грантів до **створення довгострокових фінансово-освітніх моделей**, які дозволяють ветеранам не лише запустити бізнес, а й розвивати його в конкурентному середовищі. До таких механізмів належать:

- **соціальні франшизи**, що дають змогу масштабувати успішні ветеранські бізнеси через мережеву модель;
- **екологічна сертифікація систем управління, товарів, послуг та об'єктів будівництва**;
- **програми ветеранських закупівель**, що стимулюють державні органи й великі компанії купувати продукцію у підприємств, заснованих ветеранами;
- **інвестиційні фонди сталого розвитку**, які об'єднують ресурси міжнародних донорів і приватних інвесторів для підтримки стартапів у зелених секторах.

Висновок. Підтримка ветеранського бізнесу в Україні виходить за межі соціальної політики — це **елемент нової економічної архітектури**, орієнтованої на інклюзивність, інновації та зелене зростання. Формування повноцінної екосистеми — від грантів і навчання до партнерства і виходу на міжнародні ринки — дозволяє ветеранам не лише адаптуватися, а й **стати рушійною силою сталого відновлення України**.

²¹ <https://mva.gov.ua/ua/pages/pidtrimka-veteraniv/veteran-pidpriyemec>

²² <https://www.giz.de/en/worldwide/32951.html>

²³ <https://business4veterans.org/>

²⁴ <https://kmb.com.ua/>

²⁵ <https://lvbs.com.ua/>

²⁶ <https://prometheus.org.ua/>

²⁷ <https://veteranhub.com.ua/>

²⁸ <https://veteranbusinessspace.com/>

²⁹ <https://cbi.in.ua/>

³⁰ <https://www.unep.org/news-and-stories/story/ukraine-green-recovery-platform-launched>

³¹ <https://www.oschadbank.ua/>

³² <https://kyivstar.ua/uk/veterany>

³³ <https://novaposthta.ua/>

4.3. Рекомендації міжгалузевого характеру

Наведені в цьому підрозділі рекомендації сформовані і узгоджені під час проведення фокус-груп і відповідають рамковими документами Європейського Союзу і UNEP.

1. Запровадити Національну таксономію зелених робочих місць

- Розробити Національну таксономію зелених робочих місць у гармонізації з Регламентом (ЄС) 2020/852³⁴, та Делегованими актами 2021/2139³⁵ і 2023/2486³⁶.
- Гармонізувати національну систему з секторальною статистикою Environmental Goods and Services Sector (EGSS)³⁷ та ввести екомаркування відповідно до системи ЄС Ecolabel³⁸ та ДСТУ ISO 14024³⁹.
- Скласти повний перелік зелених професій і компетенцій та інтегрувати його до Національного класифікатора професій (НКП)⁴⁰, з урахуванням пріоритетів відновлення і потреб ринку праці ЄС⁴¹.
- Впровадити системний моніторинг зеленого ринку праці та інвестицій, що охоплює попит і пропозицію, фінансові потоки та результати програм, з контролем відповідності критеріям⁴² ЄС-Таксономії і принципу Do No Significant Harm (DNSH).
- Забезпечити нагляд за застосуванням екомаркування згідно із Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції»⁴³ та Законом «Про захист прав споживачів»⁴⁴.
- Розширити підтримку МСП — зокрема допомогу у застосуванні екологічних критеріїв⁴⁵, отриманні сертифікацій (наприклад, ecolabel), доступі до міжнародного фінансування — супроводжуючи це інформаційно-просвітницькими кампаніями.

2. Інтеграція військових навичок у цивільні «зелені» професії

- Офіційно визнати військову підготовку ветеранів у сферах логістики, інженерії, охорони праці, операцій БПЛА (UAV) і захисту довкілля.
- Розробити рамкову модель трансферу навичок «військово → цивільно», із пріоритетним зіставленням до таких напрямів:
  - інфраструктура та логістика (транспорт, будівництво, комунальні послуги);
  - інспекційні та контрольні функції (екологічний аудит, енергоефективність, охорона праці);
  - технічні послуги (операції UAV / геоінформаційні системи, розмінування, моніторинг).

Військова роль / навички	Цивільні зелені професії	Мікрокреденціали / Сертифікати	Тривалість підготовки	Ключові нормативні актори / документи
Інженерні підрозділи, електромеханіки	Технік з відновленої енергетики (сонячна / вітрова), спеціаліст з ОВК	IRENA Solar PV Training, EU Skills Solar Certification	3–6 міс	EU Taxonomy Regulation 2020/852, ISO 50001
Сигнальні війська, енергетики	Оператор мереж і підстанцій, системний диспетчер	EN 50110 Safety for Electrical Works, SCADA Training	6–9 міс	EU Delegated Act 2021/2139
Сапери, бойові інженери	Оператор гуманітарного розмінування, технік з рекультивациі земель	IMAS – International Mine Action Standards, GIS Training Modules	6–12 міс	Do No Significant Harm (DNSH), EU Delegated Act 2023/2486
Логістика, водії, механіки	Спеціаліст з управління відходами, оператор сортувальних ліній, технік з переробки батарей	ISO 14001 Environmental Management, Waste Management Training Modules	3–6 міс	EU Waste Framework Directive
Інспектори, командири	Екологічний аудитор, менеджер сертифікації, впроваджувач ЄС екомаркування	ISO 14024, EU Ecolabel	6–9 міс	Law of Ukraine No. 2697-VIII (EN not available), National Environmental Protection Plan
Оператори UAV, аналітики	Спеціаліст з моніторингу довкілля, GIS / RS експерт, інспектор дронів	ESRI ArcGIS Certification, EASA Drone License	3–6 міс	Copernicus EU Programme
Медики, рятувальники	HSE / QHSE менеджер, спеціаліст з кліматичної стійкості	NEBOSH HSE Certificate, ISO 45001 Occupational Safety	6–12 міс	EU Civil Protection Mechanism
Тактичні командири	Менеджер проєктів з енергоефективності, координатор ESG-проєктів	PRINCE2 Foundation, GRI ESG Reporting Standards	6–9 міс	European Green Deal, EU Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Як працюватиме інтеграція навичок на практиці

Запропонована рамкова модель трансферу військових навичок у цивільні «зелені» професії — це не просто зіставлення, а чітко побудований процес із трьома ключовими етапами:

- **Оцінка компетенцій** — ветерани проходять стандартизоване тестування (на базі даних служби, практичних вправ і самооцінки) для документування своїх технічних і м'яких навичок.
- **Модульне навчання та міні-сертифікати** — виявлені навички трансформуються в цивільні кваліфікації через короткі навчальні модулі (2–12 тижнів), які реалізують заклади професійної та технічної освіти з використанням методів визнання попереднього навчання (Recognition of Prior Learning).

³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852>

³⁵ Climate Delegated Act 2021/2139: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2139>

³⁶ Environmental Delegated Act 2023/2486: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2486>

³⁷ EU Environmental Goods and Services Sector (EGSS): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/environmental-goods-and-services-sector>

³⁸ EU Eco-label: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en

³⁹ ISO 14024 (Ecolabel type I): <https://www.iso.org/standard/72458.html>

⁴⁰ National Classifier of Occupations of Ukraine (NCOU): <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3273210-10#Text>

⁴¹ EU Environmental Goods and Services Sector (EGSS): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/environmental-goods-and-services-sector>

⁴² EU Taxonomy Regulation 2020/852: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852>

Climate Delegated Act 2021/2139: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2139>

Environmental Delegated Act 2023/2486: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2486>

⁴³ Law of Ukraine "On Protection Against Unfair Competition": <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

⁴⁴ Law of Ukraine "On Consumer Protection": <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

⁴⁵ EU Ecolabel: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en

- **Сертифікація та зв'язок із працевлаштуванням** — випускникам видаються міні-сертифікати, сумісні з ЄС і узгоджені з Національною рамкою кваліфікацій та ESCO / ISCO, щоб роботодавці могли їх одразу визнати. Галузеві асоціації й муніципалітети гарантуватимуть стажування чи робочі місця в рамках державних контрактів і донорських програм.

Таким чином, навички, здобуті в армії (наприклад, управління UAV, логістика, інженерія, моніторинг навколишнього середовища), можуть бути швидко й офіційно визнані на цивільному ринку праці при мінімальних витратах часу й ресурсів на перепідготовку.

Приклади трансферу військових навичок у цивільні «зелені» професії

- **Сапер-логіст → Координатор логістики у сфері відходів**
Перехідний модуль: 4-тижневий курс з обробки небезпечних відходів та логістики будівельних / знесених матеріалів (CDW).
Цивільний результат: керівник підрозділу в муніципальній або приватній компанії з управління відходами.
- **Оператор розвідки UAV → Технік з ГІС / моніторингу довкілля**
Перехідний модуль: 6–8 тижнів підготовки з картографії UAV, фотограмметрії та ПЗ ГІС (QGIS / ArcGIS).
Цивільний результат: технік у лісовому господарстві, агросекторі, інспекціях інфраструктури чи екологічному контролі.
- **Польовий інженер (мости, укріплення) → Технік з монтажу відновлюваних систем**
Перехідний модуль: 10-тижневий курс з монтажу й запуску систем сонячної енергії та теплових насосів.
Цивільний результат: сертифікований монтажник згідно стандартів, сумісних з ЄС.
- **Спеціаліст з комунікацій (військові ІТ-мережі) → Оператор Smart-будівель / BMS**
Перехідний модуль: 6-тижнева програма з систем управління будівлями (BMS), сенсорів та моніторингу енергоефективності.
Цивільний результат: адміністратор об'єктів або оператор BMS у житлових будинках, лікарнях, освітніх установах.
- **Командир інfanтерійного підрозділу → «Зелений рейнджер» у лісах і природоохоронних територіях**
Перехідний модуль: 4-тижневий курс з обробки небезпечних відходів та логістики будівельних / знесених матеріалів (CDW).
Цивільний результат: рейнджер у проектах з рекультивациі, догляду за парками або еко-туризму.

3. Розширення модульних, практично орієнтованих програм перепідготовки

- Розробити короткі практико-орієнтовані програми перепідготовки у партнерстві з роботодавцями.
- Здійснювати їх через державно-приватні партнерства (PPP), спираючись на досвід понад 17 компаній, які вже створили власні навчальні центри.
- Інтегрувати дуальну модель професійної освіти (поєднання роботи і навчання), враховуючи визнання попереднього досвіду ветеранів та внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Примітка: В Україні вже включено елементи дуального навчання у систему ПТО, і триває законодавча реформа професійно-технічної освіти⁴⁶.

4. Сприяння зеленому підприємництву серед ветеранів

- Розширити програми грантів та кредитної підтримки для малих і середніх підприємств ветеранів (МСП) у галузях еко-будівництва, переробки, лісового господарства та еко-туризму.
- Запровадити структуровані програми менторства та полегшити доступ до ланцюгів постачання й ринків.
- Забезпечити системну інтеграцію ветеранів у державні та донорські програми з підтримки зеленої відбудови.

Приклад: У конкурсі «Варто РОБИТИ СВОЄ» 100 підприємств ветеранів отримають гранти до 1,6 млн грн⁴⁷.

Також уряд запуснув нові грантові програми для ветеранів у діапазоні 250 тис. – 1 млн грн⁴⁸.

5. Підсилити зелені критерії в державних закупівлях та фінансових інструментах

- Інтегрувати зелені критерії у систему державних закупівель, муніципальні програми працевлаштування та механізми грантової підтримки донорів відповідно до принципу Do No Significant Harm (DNSH).
- Узгодити технічні вимоги у закупівлях з ЄС-Таксономією сталих видів діяльності та цілями Європейського зеленого курсу.
- Використовувати державні та муніципальні контракти як каталізатор попиту на екологічно дружні матеріали, зелене будівництво, відновлювану енергетику, енергоефективність, ресурсоефективні і циркулярні технології, відновлення екосистем та сталий земельний менеджмент.
- Забезпечити узгодження вимог критеріїв оцінювання товарів і послуг різних категорій програми екологічного маркування EU.Ecolabel та національними критеріями що встановлені згідно з ДСТУ ISO 14024.
- Посилити механізми контролю для запобігання недобросовісному використанню екологічної інформації про товари і послуги згідно Директив і Регламентів ЄС.
- Спрямувати фінансові стимули та донорські програми на підтримку створення зелених робочих місць — особливо МСП і ветеранського бізнесу. Принципи гідної праці, включаючи поняття справедливої оплати, подаються у цій Дорожній карті виключно як орієнтири, узгоджені з підходами МОП. Вони не передбачають втручання у механізми державного чи договірного регулювання оплати праці, визначені Законом України «Про оплату праці» та колективними договорами.

⁴⁶ [Eurydice+2OECD+2](#)

⁴⁷ [Українські Національні Новини \(УНН\)](#)

⁴⁸ [Ministry of Economy Ukraine](#)

РОЗДІЛ 5.

Розширення зеленого ринку та збільшення частки ветеранів у ньому

5.1. Нові можливості зростання

Ветерани як стратегічний кадровий ресурс зеленої трансформації

Післявоєнне відновлення України відбувається у винятково складних умовах — поєднуючи економічну реконструкцію, енергетичну трансформацію та соціальну реінтеграцію мільйонів громадян. Понад **1 550 000 осіб** зареєстровані у Єдиному державному реєстрі ветеранів (на початок 2025 року), і близько **1 мільйона** із них мають бойовий досвід. Якщо врахувати членів родин, ветеранська спільнота охоплює до **п'ятої частини населення України** — це значний соціальний та економічний потенціал.

Сьогодні ветерани вже залучені до ключових секторів зеленої трансформації — **будівництва, лісового господарства, транспорту, логістики, агровиробництва, розмінування**. Їхні компетенції — точність, стійкість, здатність діяти в кризових умовах — збігаються з вимогами до робочих місць у зеленій економіці. Завдання держави полягає не лише у створенні таких робочих місць, а й у формуванні **механізмів професійного переходу, підтримки підприємництва та інституційного партнерства**.

Україна стоїть на порозі **нової фази зеленої економічної трансформації**, де ветерани стають її **людським ядром**. Зелений перехід — це не лише про енергію чи клімат, а про **гідну працю, соціальну єдність і відновлення гідності тих, хто захищав країну**.

Агрегований прогноз ринку праці

Визначені в межах цього звіту **десять ключових секторів зеленої економіки** — транспорт та інфраструктура, відновлювана енергетика й енергоефективність, водопостачання та водовідведення, гуманітарне розмінування, рекультивація земель, екологічні будівельні матеріали, зелене будівництво, сталлий туризм, сільське та лісове господарство — демонструють **високий потенціал створення до 2 млн нових робочих місць** до 2030 року.

З них приблизно **15–20%** можуть бути доступними **для ветеранів і членів їхніх родин**, враховуючи їхні навички управління, технічну підготовку, логістичний досвід і дисципліну. Цей потенціал базується на аналізі державних стратегій, ринкових тенденцій, фокус-груп та прикладів найкращих практик.

Сценарій розвитку	Нові робочі місця	Модернізовані робочі місця	Індуковані робочі місця	Загалом
Мінімальний (базове фінансування, часткові реформи)	450 000	550 000	200 000	≈1,2 млн
Максимальний (повна інтеграція з ЄС, масштабне донорське фінансування)	750 000	900 000	350 000	≈2,0 млн

With targeted **retraining and certification programmes**, between **180,000 and 400,000 of these jobs** could be filled by veterans. This would not only ensure their effective reintegration into civilian life but also create a new generation of highly qualified professionals who combine **military discipline with civilian expertise** — a human capital foundation for Ukraine's sustainable recovery and long-term resilience.

Із прицільною перепідготовкою та сертифікацією **15–20%** цих робочих місць (приблизно **180 000–400 000**) можуть бути зайняті **ветеранами**. Це означає не лише ефективну реінтеграцію, а й формування **нової хвилі висококваліфікованих фахівців**, які поєднують військову дисципліну з цивільними компетенціями.

Готовність роботодавців і стан ринку

Загалом, протягом 2023–2025 років кількість сертифікованих екологічних підприємств зросла на **45%**, а обсяг інвестицій у зелені проекти перевищив **1,6 млрд доларів США**¹. Це зростання відображає сталий розвиток національного зеленого ринку з подальшою інтеграцією до Єдиного зеленого ринку ЄС та зростанням відповідальності бізнесу за дотримання екологічних стандартів і соціальної відповідальності.

Згідно з даними опитувань роботодавців (Додаток 6. Опитування 120 роботодавців), **42% компаній висловили готовність створювати додаткові робочі місця, призначені для навчання та перекваліфікації ветеранів безпосередньо на своїх підприємствах, а не покладатися виключно на найм уже підготовлених фахівців**. Це створює сприятливі умови для запуску **модульних навчальних програм і публічно-приватних партнерств**, спрямованих на реальне працевлаштування.

Аналітичні дані платформи Work.ua (2024–2025) свідчать, що понад 5 797 вакансій, або близько 4% від загальної кількості оголошень, були відкриті для кандидатів із ветеранським статусом. Водночас лише менше 1% пошукачів роботи позначають у своїх резюме “я — ветеран”, що вказує на низький рівень визнання військового досвіду як складової професійного капіталу. Подолання цього розриву — одне з ключових завдань державної політики у сфері зайнятості та соціальної реінтеграції ветеранів.

Підприємництво та локальні ініціативи

Розвиток ветеранського підприємництва відкриває ще одну лінію зростання. **Український фонд ветеранів** уже профінансував понад **1 100 грантів** на підтримку малого бізнесу, що створює близько **2 200 нових робочих місць**. Більшість таких ініціатив пов'язані з **енергоефективним будівництвом, агропереробкою, лісовим господарством, еко-туризмом і сферою послуг**, що підтверджує перехід до **сталого малого бізнесу**.

У всіх десяти пріоритетних напрямках зеленої трансформації роботодавці відзначають суттєві нестачі в технічних компетенціях, екологічній сертифікації (зокрема екомаркуванні), стандартах державних закупівель і сучасних навчальних програмах — ці бар'єри суттєво стримують масштабування зеленого працевлаштування.

У ході дослідження проведено **10 фокус-груп**² за участі понад **150 учасників** (ветерани, роботодавці, представники місцевої влади, освітніх і громадських організацій). Отримані результати підтверджують:

- **81% ветеранів** виявляють готовність працювати у секторах, пов'язаних із зеленою економікою;
- **68%** вважають такі сфери “морально значущими”, адже вони пов'язані з відбудовою країни та зменшенням наслідків війни для довкілля;
- **понад 60% роботодавців** готові надавати перевагу ветеранам у наймі, але очікують підтримки у вигляді податкових стимулів, навчальних програм або компенсацій на адаптацію робочих місць.

Приклади українських компаній, наведені у розділі 4 звіту, демонструють успішні моделі на шляху створення зелених робочих місць з реінтеграцією ветеранів до цивільних професій, враховуючи їх військові навички.

Зелений бізнес може стати платформою соціальної інтеграції — ветерани повертаються до активного життя не через дотації, а через участь у відновленні країни.

Потенціал, виявлений у цьому розділі, є основою для наступного етапу — **розроблення Рекомендацій і Дорожньої карти зі створення нових зелених робочих місць і реінтеграції ветеранів у зелений ринок праці** (Розділ 5.2, Додаток 9). Саме там визначатимуться інституційні механізми, фінансові інструменти та часові орієнтири реалізації.

¹ Дані з звіту Центру екологічної сертифікації та маркування: <https://www.ecolabel.org.ua/za-pidsumkami-zasidannya-koordinatsijnoi-radi-z-ekologichnogo-markuvannya-2>

² Результати фокус-груп <https://livingplanet.org.ua/proekty/zeleni-roboci-mistsya-dlya-vidnovlennya-ta-evropejskoji-integratsiji-ukrajini>

Потенціал, виявлений у цьому розділі, є основою для наступного етапу — **розроблення Рекомендацій і Дорожньої карти зі створення нових зелених робочих місць і реінтеграції ветеранів у зелений ринок праці** (Розділ 5.2, Додаток 9). Саме там визначатимуться інституційні механізми, фінансові інструменти та часові орієнтири реалізації.

5.2 Рекомендації та «дорожня карта»

Можливості для України

Для України зелений перехід — це не лише кліматична мета, а **економічний шанс**. Згідно з оцінками Міністерства економіки та профільних досліджень, **до 30% відбудовних інвестицій** можуть бути спрямовані у зелені технології, що здатне дати **постійне працевлаштування понад 1 200 000 осіб** у сферах будівництва, енергетики, водного господарства, агроєкології та рекультивациі.

Цей звіт має **практичне та стратегічне значення** для кількох рівнів зацікавлених сторін:

- **Для державних органів** — як аналітична база для розроблення *Національної дорожньої карти створення зелених робочих місць та реінтеграції ветеранів*, узгодженої з Європейським зеленим курсом.
- **Для бізнесу** — як джерело перевірених прикладів інтеграції ветеранів у виробництво, логістику, енергетику, туризм і лісове господарство.
- **Для міжнародних партнерів** — як орієнтир для спрямування інвестицій у сектори, що водночас підтримують кліматичні цілі та соціальну стабільність.
- **Для самих ветеранів** — як дороговказ можливостей: де їхній досвід, дисципліна та технічні навички можуть стати основою нового, гідного життя у мирній Україні.

Секторальні можливості та регуляторні зміни

Аналіз законодавчої бази (Додаток 8. Секторальний аналіз) виявив **активне зближення з Європейським зеленим курсом**, що відкриває нові можливості для розвитку ринку праці. **Консолідована таблиця законодавчих змін** пропонує горизонтальну синхронізацію, тоді як **секторальні аналітичні таблиці** додають вертикальної глибини. Разом вони демонструють, як нормативна трансформація, післявоєнне відновлення та наближення українського законодавства до *acquis* ЄС створюють передумови для потенційного створення не менш **2 000 000 зелених робочих місць** до 2030 року, причому ветерани виступають як стратегічна робоча сила їх реалізації.

Оцінки мають орієнтовний характер і базуються на результатах опитувань роботодавців у секторах, консультацій у фокус-групах, а також з орієнтацією на досягнення цілей Європейського Зеленого курсу, враховуючи рекомендації UNEP і ILO у сфері зелених робочих місць та міжнародних фінансових механізмів післявоєнного відновлення (наприклад, Ukraine Facility ЄС, Trust Fund URTF Світового банку, програма EBRD Green Transition та Global Environment Facility та інші).

Аналітичне обґрунтування — від узгодження законодавчих змін на рівні ЄС і національному до детального секторального аналізу й кількісних проєкцій — побудоване не лише на оглядових дослідженнях, але й на польових студіях, участі самих ветеранів, роботодавців і бізнес-асоціацій, а також на результатах фокус-груп, національних діалогів і міжнародних консультацій 2024–2025 років. Це забезпечує баланс між міжнародними орієнтирами та практичним досвідом зацікавлених сторін в Україні.

Інтегруючи міжнародні стандарти, національні реформи, очікування ринку праці та перспективи зацікавлених сторін, ми закладаємо основу для чіткої покрокової траєкторії: від інституційного закріплення й пілотних проєктів до масштабної реалізації програм модернізації та подальшої інтеграції до правового поля ЄС.

Загалом, реалізація міжгалузевих рекомендацій та дорожньої карти створює цілісну рамку для переходу від фрагментованих ініціатив до державної політики зеленої зайнятості ветеранів.

Вона поєднує нормативні, фінансові, освітні та регіональні інструменти, формуючи нову модель співпраці між урядом, бізнесом, громадами та міжнародними партнерами. У центрі цієї моделі — **шість міжгалузевих рекомендацій**, деталізованих у розділах 3 і 4 звіту:

- **Запровадження Національної таксономії зелених робочих місць**, гармонізованої з EU Taxonomy, для визначення сталих видів діяльності, оцінки їхнього впливу на довкілля та цільового планування зайнятості.
- **Інтеграція військових навичок у цивільні зелені професії**, що забезпечить визнання компетенцій, набутих під час служби, та їх адаптацію до потреб ринку праці.
- **Розширення модульних, практично орієнтованих програм перепідготовки**, спрямованих на швидке набуття прикладних навичок у секторах енергоефективності, відновлення довкілля, зеленої інфраструктури та сталого виробництва.
- **Сприяння зеленому підприємництву серед ветеранів** шляхом грантових і кредитних програм, бізнес-інкубаторів, менторських платформ і підтримки соціальних франшиз.
- **Підсилення зелених критеріїв у державних закупівлях та фінансових інструментах**, зокрема шляхом інтеграції соціальних показників, пов'язаних із працевлаштуванням ветеранів.
- **Розвиток регіонів із пріоритетним потенціалом для інтеграції ветеранів у зелені професії**, з урахуванням локальних ресурсів і відмінностей між Сходом, Центром, Півднем і Заходом України.

Напрями розширення частки ветеранів у зеленому ринку праці

Інтегрований підхід до реінтеграції

Міжнародний досвід, зокрема Рекомендація МОП 2017 року щодо зайнятості та гідної праці заради миру та стійкості (№ 205), показує, що сталий процес реінтеграції ветеранів вимагає скоординованих заходів, що поєднують політику відновлення, інституції ринку праці та стабілізацію громад. Реінтеграція є найефективнішою при сприянні економічній інклюзії, соціальній згуртованості та доступу до гідної праці³.

Економічна реінтеграція підтримує продуктивну зайнятість через державні служби зайнятості, оцінку компетенцій та професійна підготовка, підтримку підприємництва та доступ до фінансування, з акцентом на формалізації та сталому розвитку підприємств.

Психосоціальна та соціальна підтримка зміцнює можливості працевлаштування та підтримки працівників через консультування, реабілітацію, підтримку з боку колег, адаптацію на робочому місці та заходи з охорони праці та гігієни праці.

Реінтеграція на рівні громад залучає місцеві органи влади, організації роботодавців і працівників, а також громадянське суспільство. Соціальний діалог та заходи інтеграції на робочому місці зміцнюють довіру та забезпечують довгострокову співпрацю.

Разом ці компоненти покращують результати зайнятості та підтримують інклюзивне відновлення й економічну стійкість.

Подальше зростання участі ветеранів у зеленій економіці можливе через **три взаємодоповнювані вектори розвитку**, які об'єднують освіту, підприємництво та інституційні механізми підтримки.

1. **Освітній вектор** — передбачає інтеграцію зелених компетенцій до системи професійно-технічної освіти, створення коротких сертифікованих курсів підвищення кваліфікації та програм перекваліфікації для ветеранів у сферах енергоефективності, зеленої інфраструктури, управління відходами, агроєкології та цифрових екотехнологій.
2. **Підприємницький вектор** — охоплює розвиток ветеранського бізнесу в екологічних нішах, таких як переробка, екологічне будівництво, відновлювана енергетика, сталий туризм і зелена логістика. Особливу роль відіграють програми мікрофінансування, соціальні франшизи та менторські платформи, які дозволяють ветеранам масштабувати власні ініціативи.
3. **Інституційний вектор** — спрямований на створення регіональних **Green Recovery & Veteran Employment Hubs** — мультифункціональних центрів, що об'єднують служби зайнятості, місцевий бізнес, освітні установи, ветеранські спільноти та міжнародних партнерів. Вони стануть осередками для практичного навчання, інкубації бізнесу, сертифікації зелених професій та формування партнерських проєктів.

³ Соціально-економічна реінтеграція колишніх комбатантів. Керівні принципи https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/instructionalmaterial/wcms_141276.pdf (ILO,2010)

У цьому контексті **Дорожня карта** пропонує чітку, структуровану модель розвитку, яка реалізується у три послідовні етапи:

- 1. Інституційне закріплення та пілотування** — формування координаційної платформи, запуск пілотних регіональних хабів, розроблення стандартів і створення системи моніторингу ефективності;
- 2. Прискорена реалізація та масштабування** — розгортання програм професійної освіти, менторства й підприємницької підтримки, розширення участі бізнесу та залучення донорського фінансування;
- 3. Системна інтеграція та гармонізація з ЄС** — закріплення нормативних механізмів, згоджених із правом ЄС та відповідними міжнародними трудовими стандартами (МТС), включаючи основоположні принципи та права у сфері праці, недискримінацію та рівність можливостей, охорону праці та безпеку здоров'я, соціальний захист і соціальний діалог; запровадження європейських стандартів якості у сфері «зеленого» працевлаштування; а також інтеграція України до екосистеми ЄС щодо сертифікації сталих професій та інвестування в людський капітал.

На кожному етапі передбачено конкретні заходи, **очікувані результати у вигляді створення нових робочих місць**, визначено **потенційні джерела фінансування** — державні, донорські та приватні, — а також **відповідальні інституції** для координації процесів.

У перспективі до 2030 року впровадження дорожньої карти дозволить:

- створити **не менш 2 000 000 нових або модернізованих зелених робочих місць** у ключових секторах економіки;
- забезпечити **реінтеграцію 300–400 тисяч ветеранів** у цивільну економіку через гідну працю, професійну перепідготовку та розвиток підприємництва;
- підвищити екологічну та технологічну конкурентоспроможність України** на європейському ринку, забезпечивши відповідність стандартам ЄС;
- зміцнити людський капітал і соціальну згуртованість**, створивши нові можливості для розвитку регіонів;
- закласти основу для справедливої, інклюзивної та кліматично нейтральної відбудови держави.**

Такий підхід перетворює стратегічні цілі на вимірювані результати і служить інструментом координації між урядовими агенціями, бізнесом, міжнародними партнерами та громадянським суспільством у спільному зусиллі створення до 2 млн зелених робочих місць і забезпечення гідної реінтеграції українських ветеранів. Реалізація цієї багаторівневої моделі дозволить перетворити участь ветеранів у зеленій економіці з локальних ініціатив на системну складову державної політики сталого відновлення України.

Принципи фінансування та реалізації

Дорожня карта не називає конкретних джерел фінансування, натомість окреслює принципи ефективного використання публічних, приватних і змішаних ресурсів:

- Гармонізація з таксономією / DNSH** — застосовувати технічне скринування й перевірки DNSH на етапах відбору, проєктування та тендерних процедур;
- Зелені державні закупівлі (GPP)** — вбудовувати показники ефективності (наприклад, кВт·год/м², COP/SCOP, частка перероблених матеріалів) та підтвержені сертифікати (наприклад, ISO 14024) там, де це доцільно;
- Орієнтація на результат** — пріоритет надавати інвестиціям, що реально створюють нові або переключені зелені професії та зміцнюють внутрішню спроможність;
- Інклюзивність** — передбачати в програмі шляхи для ветеранів (стажування, бонусні бали чи квоти у тендерах, модульне навчання);
- Прозорість** — публікувати методології, вихідні показники та індикатори моніторингу для забезпечення незалежної верифікації.

Реалізація цієї багаторівневої моделі посилить внесок ветеранів у зелену трансформацію України, забезпечивши, щоб їхня участь стала позитивним і помітним елементом сталих зусиль країни з відновлення.

Заключне слово

Результати цього дослідження підтверджують, що ветерани становлять важливий людський і технічний ресурс для зеленої відбудови України. Їхній досвід, дисципліна та прикладні навички роблять їх потенційною робочою силою, здатною підтримати перехід країни до низьковуглецевого та ресурсощадного розвитку.

Процес зеленої відбудови демонструє тісний взаємозв'язок між соціальною реінтеграцією та екологічною трансформацією. Він підкреслює, що інвестиції у підвищення кваліфікації та переключення ветеранів можуть одночасно сприяти соціальній інклюзії, задоволенню потреб ринку праці та досягненню кліматичних цілей.

Аналіз опитувань роботодавців і ветеранів свідчить про значний потенціал створення робочих місць у ключових зелених секторах — зокрема енергоефективності, сталому будівництві, управлінні відходами, відновлюваній енергетиці, водному господарстві та екологічних послугах — за умови впровадження цільових програм навчання та сприятливих політичних рамок.

«Дорожня карта зеленої зайнятості та реінтеграції ветеранів» пропонує практичну модель узгодження національного планування відновлення з цілями зеленої економіки. Її реалізація може сприяти створенню до двох мільйонів зелених і перехідних робочих місць, водночас зміцнюючи інституційну спроможність України до інклюзивного та сталого зростання.

Підсумовуючи, дослідження демонструє, що інтеграція ветеранів у зелену трансформацію є водночас соціальним імперативом і економічною можливістю. Завдяки скоординованим діям уряду, приватного сектору та міжнародних партнерів Україна може перетворити післявоєнне відновлення на каталізатор довгострокової сталості, стійкості та людського розвитку.

Додаток 1. Методологія аналітичного дослідження

Цей додаток описує **методологію**, яка стала аналітичним фундаментом усього дослідження.

Методологія ґрунтується на поєднанні **кількісних та якісних підходів** — від соціологічних опитувань, фокус-груп і глибоких інтерв'ю до порівняльного аналізу політик, ринку праці та законодавства.

Застосовано інтегровану рамку оцінки зелених робочих місць, розроблену на основі рекомендацій ЮНЕП, МОП, та ОЕСР, адаптованих до українських умов.

Враховано:

- аналіз попиту й пропозиції робочої сили;
- картування секторів із найвищим потенціалом зростання;
- інтеграцію військових навичок у цивільні професії;
- гендерний та інклюзивний підхід, орієнтований на жінок-ветеранів і людей з інвалідністю.

Методи збору даних: загальнонаціональне опитування понад 1 000 ветеранів, 20 глибоких інтерв'ю, 10 фокус-груп і секторальне картування ринку праці.

Методологія визначає логічну архітектуру всього дослідження, що забезпечує наукову обґрунтованість, прозорість і порівнянність результатів з міжнародними практиками.

Методологія стане у пригоді аналітикам, дослідникам, державним експертам і донорам, які шукають перевірену доказову базу для рішень у сфері зеленої трансформації та реінтеграції ветеранів.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 1](#), щоб відкрити повний текст методології.

Додаток 2. Політики та законодавчі акти ЄС та України

Цей додаток представляє найсвіжіший та найактуальніший огляд законодавчих і політичних рамок, які визначають курс зеленої трансформації України в контексті європейської інтеграції та післявоєнного відновлення.

Документ узагальнює понад шістьдесят міжнародних трудових стандартів та ключових актів Європейського Союзу та України, що формують нормативну основу для розвитку зеленої економіки, гідної праці та соціальної реінтеграції ветеранів. Серед них — European Green Deal, EU Taxonomy, Fit for 55 Package, Just Transition Mechanism, Net Zero Industry Act, а також національні закони про зайнятість, професійну освіту, охорону праці та підтримку ветеранського підприємництва.

Додаток містить інформацію, як гармонізація українського законодавства з міжнародними трудовими стандартами та законодавством ЄС відкриває реальні можливості для створення нових зелених робочих місць, розвитку бізнесу, впровадження екологічних стандартів і посилення соціальної інклюзії.

Додаток містить таблицю відповідностей і секторальний аналіз, що може бути корисним для органів влади, міжнародних донорів і дослідників, які працюють над політиками сталого розвитку та реінтеграції ветеранів.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 2](#), щоб ознайомитися з повним оглядом актуальних законодавчих ініціатив ЄС і України, що формують основу зеленої відбудови та інклюзивного ринку праці.

Додаток 3. Основні економічні сектори, товари та послуги за методикою ЮНЕП, класифікацією ЄС та згідно з аналізом ринку України з кодами професій

Цей додаток містить найсвіжіший та найповніший аналітичний огляд економічних секторів, екологічних товарів і послуг, підготовлений на основі методології ЮНЕП, класифікацій ЄС (EGSS, NACE Rev.2) та національної структури ринку України з кодами професій (КВЕД).

Документ систематизує понад 150 видів зелених економічних активностей у 21 секторі економіки — від енергетики, водопостачання, транспорту й будівництва до освіти, туризму, фінансів і державного управління. Кожен сектор подано у трьох вимірах:

- міжнародна класифікація (UNEP/EGSS),
- відповідні європейські NACE-коди,
- українські професійні коди та реальні приклади діяльності на ринку.

У додатку відображені:

- потенціал зелених професій, які можуть забезпечити роботу ветеранам у процесі післявоєнного відновлення;
- виробничі, будівельні, енергетичні та екологічні напрямки уже сьогодні відповідають принципам зеленої економіки та стандартам ЄС.

Наведені у додатку дані можуть бути корисними при плануванні професійної підготовки, прогнозування ринку праці й формування національної статистики зелених робочих місць.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 3](#), щоб відкрити повну таблицю секторів, видів діяльності та кодів професій — найактуальніший інструмент для розроблення політик зеленої зайнятості в Україні.

Додаток 4. Опитування 1 040 ветеранів

Цей додаток представляє аналітичне дослідження за результатом опитування військовослужбовців і ветеранів різних родів військ, вікових груп, рівнів освіти та соціального статусу. Опитування проведено у квітні–червні 2025 року в межах проєкту, і стало першим системним аналізом професійного потенціалу ветеранів у контексті зеленої трансформації економіки.

У дослідженні взяли участь 1 040 респондентів з усіх регіонів України — як демобілізовані, так і військовослужбовці, що продовжують службу.

Результати показали, що:

- ветерани мають високий рівень освіти та різноманітний досвід у сферах техніки, управління, ІТ, безпеки, транспорту, агросектору та будівництва;
- понад 80% готові розглядати працевлаштування в зеленій економіці як реальний варіант професійного відновлення;
- близько 70% вбачають у зелених секторах моральну місію — відбудову країни через екологічно відповідальну працю.

Опитування дало унікальне розуміння структури мотивацій, бар'єрів і очікувань ветеранів, формуючи доказову базу для державної політики, програм перекваліфікації та проєктів публічно-приватного партнерства.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 4](#), щоб ознайомитися з повним текстом аналітичного дослідження результатів опитування про українських ветеранів та їхній потенціал у зеленому відновленні України.

Додаток 5. Опитування 120 роботодавців

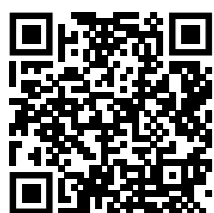
Цей додаток представляє результати аналітичного дослідження настроїв українського бізнесу щодо створення зелених робочих місць і працевлаштування ветеранів у процесі післявоєнного відновлення. Опитування проведено у квітні–червні 2025 року в межах проєкту, серед 120 компаній різних галузей і масштабів — від мікропідприємств до великих виробничих і будівельних компаній, які працюють на території всієї України.

Дослідження демонструє, що український бізнес визнає зелену економіку одним із головних драйверів відновлення: 85,8% роботодавців позитивно або нейтрально ставляться до залучення ветеранів у цивільні сектори, 60,8% мають можливості для навчання чи стажування, а 57,5% заявили про готовність співпрацювати у рамках програм перекваліфікації.

Особливо показовим є факт, що компанії готові інвестувати у створення зелених робочих місць навіть в умовах воєнної економіки — адже бізнес завжди голосує грошима. Якщо бізнес підтримує певну ідею, це найкращий доказ її життєздатності та перспективності.

Результати також виявили системні кадрові проблеми — дефіцит кваліфікованих фахівців, низьку привабливість низькооплачуваних вакансій і потребу у спільних рішеннях держави, бізнесу та освітнього сектору.

Цей додаток дає реальну картину ринкової готовності до розгортання програм зеленої зайнятості та є цінним орієнтиром для інвесторів, політиків, освітніх інституцій і ветеранських організацій, які прагнуть будувати сучасну, конкурентну та інклюзивну економіку.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 5](#), щоб переглянути повний текст результатів аналітичного дослідження — найактуальніший зріз позиції українського бізнесу щодо зелених робочих місць і ролі ветеранів у відбудові країни.

Додаток 6. 27 глибинних інтерв'ю

Цей додаток є результатом аналітичного дослідження, що дозволило побачити людину за статистикою — через живі голоси ветеранів, роботодавців і представників силових структур. Загалом проведено 27 глибинних інтерв'ю — 7 із ветеранами різних родів військ та 20 з представниками бізнесу й державного сектору, відібраних під час Фестивалю кар'єри (Київ, травень 2025 року).

Мета дослідження — не просто зібрати думки, а зрозуміти внутрішні мотивації, бар'єри, очікування та цінності людей, які стоять за процесом зеленої трансформації України. У фокусі — питання гідної праці, адаптації після служби, гендерної рівності, психологічної підтримки, а також готовності бізнесу створювати зелені робочі місця, де людяність поєднується з економічною ефективністю.

Ветерани, які взяли участь у дослідженні, представляють різні соціальні прошарки, освітній рівень і професійний досвід — від інженерів і юристів до підприємців і фахівців технічних професій. Їхні розповіді розкривають прагнення до самореалізації через працю, бажання бути корисними суспільству й водночас очікування поваги, рівності та підтримки.

Роботодавці, зі свого боку, демонструють прагматичну відкритість до інклюзивного найму: вони визнають потенціал ветеранів, але водночас чесно говорять про кадрові труднощі, дефіцит навичок, бюрократичні бар'єри та потребу у фінансових стимулах. У їхніх відповідях поєднуються бізнес-логіка й соціальна відповідальність — адже бізнес, як відомо, завжди голосує грошима. І якщо бізнес готовий інвестувати у ветеранів і зелені професії, це означає, що ці ідеї мають не лише гуманітарний, а й економічний сенс.

У межах дослідження порушено також гендерні та інклюзивні аспекти — участь жінок-ветеранок, проблеми вікової дискримінації (ейджизму), психологічної адаптації та потреби в соціальній підтримці. Таке поєднання «твердих» бізнес-рішень і «м'яких» гуманітарних вимірів робить результати унікальними та корисними для всіх, хто формує політику сталого розвитку та реінтеграції.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 6](#), щоб ознайомитися з повним текстом аналітичного дослідження, яке показує, як економіка, людяність і відбудова України поєднуються у спільному русі до справедливої, зеленої майбутньої держави.

Додаток 7. 10 фокус-груп із зацікавленими сторонами за пріоритетними видами економічної діяльності

Цей додаток узагальнює результати десяти фокус-груп, проведених у червні 2025 року у Києві та Одесі (у гібридному форматі) за участі понад 150 представників державних органів, бізнесу, місцевого самоврядування, освітніх закладів, міжнародних партнерів, громадських і ветеранських організацій.

Фокус-групи охопили всі десять пріоритетних секторів зеленої економіки, визначених у звіті: транспорт та інфраструктуру, водне господарство, рекультивацию земель, енергоефективність і ВДЕ, зелене будівництво, екологічні будівельні матеріали, сталий туризм, аграрний і лісовий сектори, а також розмінування. Завершальним акордом став Круглий стіл “Зелені робочі місця для відновлення та європейської інтеграції України” (26 червня, Київ).

Ці обговорення стали реальним майданчиком для спільної роботи всіх стейкхолдерів — від міністерств і муніципалітетів до бізнесу, експертів та ветеранів. Учасники не лише ділилися баченням, а разом напрацьовували практичні рішення: як створювати зелені робочі місця у процесі відновлення, які зміни потрібні в освіті, законодавстві, фінансуванні та місцевому плануванні.

Фокус-групи підтвердили головне: навіть у надскладних умовах, коли країна водночас воює й відбудовується, українське суспільство здатне об'єднуватися навколо спільної мети. Ці зустрічі довели, що співпраця можлива — системна, аргументована й результативна. І навіть попри всі виклики, у кожному секторі звучало головне: *робимо, бо віримо, що це майбутнє варте зусиль*

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 7](#), щоб ознайомитися з повним описом фокус-груп, висновками та рекомендаціями — одним із найактуальніших прикладів міжсекторальної співпраці для створення зелених робочих місць і підтримки ветеранів у процесі відновлення України.

Додаток 8. Обґрунтування прогнозу створення до 2 мільйонів зелених робочих місць

Цей додаток є науковим і аналітичним обґрунтуванням прогнозу, який лежить в основі всієї дорожньої карти. Він демонструє, що створення до двох мільйонів зелених робочих місць в Україні до 2030 року є не гаслом, а економічно та методично вивіреним сценарієм, підкріпленим розрахунками, емпіричними даними та міжнародними порівняльними моделями.

Документ аналізує п'ять взаємопов'язаних чинників, які визначають динаміку зростання ринку праці у зеленій економіці:

- 1. Безпрецедентний масштаб відбудови** — потенціал створення тисяч робочих місць у будівництві, логістиці, енергетиці та інфраструктурі.
- 2. Масштабні потреби екологічного очищення** — рекультивация, розмінування та утилізація понад 200 млн тонн уламків і токсичних відходів.
- 3. Зелена трансформація усіх секторів** — від транспорту та виробництва до цифрових і кліматичних технологій.
- 4. Людський капітал** — мільйони ветеранів і переміщених осіб, готових інтегруватися у ринок праці через зелену економіку.
- 5. Політика та фінансові важелі** — синергія донорських програм, кредитних ліній, зелених податкових стимулів і механізмів ЄС.

Уперше на основі українських і європейських статистичних моделей розраховано мультиплікативний ефект інвестицій у відбудову: кожен €1 млн у зелені технології створює 8–15 робочих місць, а спрямування лише частини коштів Ukraine Facility і донорських програм на сталі проєкти може забезпечити перевищення позначки у 2 мільйони робочих місць.

Додаток написаний у строго науковій логіці, з посиланнями на джерела ЮНЕП, МОП, ЄС, Світового банку, ОСЕР та офіційну українську статистику. Його висновки формують доказову основу для державної політики зайнятості, планування відновлення та інвестиційних програм.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 8](#), щоб відкрити повний текст — найактуальніше наукове обґрунтування створення 2 000 000 зелених робочих місць в Україні, розроблене на перетині економічного аналізу, соціології, екологічної політики та практик ЄС.

Додаток 9. Секторальний аналіз та рекомендації

Цей додаток — унікальне аналітичне зведення, яке системно охоплює всі десять секторів зеленої економіки України: транспорт та інфраструктуру, енергоефективність і ВДЕ, водопостачання, рекультивацию земель, розмінування, екологічні будівельні матеріали, зелене будівництво, сталий туризм, сільське та лісове господарство.

Документ базується на понад 150 джерелах і результатах фокус-груп, опитувань ветеранів та роботодавців, що дозволило поєднати аналітичні дані, польові спостереження та інституційні рекомендації. У кожному секторі визначено:

- **ключові драйвери зростання** (державні програми, інвестиції, законодавчі ініціативи);
- **бар'єри розвитку** (регуляторні, кадрові, фінансові);
- **прогноз зайнятості до 2030 року**, включно з потенціалом працевлаштування ветеранів;
- **нормативно-правову динаміку** — від адаптації до Регламентів ЄС 2021/2139 та 2023/2486 до впровадження стандартів ISO 14024, 14001 і СЕМ UA.10156.41.032.

Аналітичні таблиці відображають зміни у трудових компетенціях, сертифікаційних вимогах, освітніх стандартах, а також показують, як зелена політика створює нові ринки праці. Окремі розділи присвячено синергії екологічної політики з соціальною — зокрема, інтеграції ветеранів у сектори з найвищим потенціалом зайнятості.

Цей документ — інструмент для практичного використання: він допомагає державним службовцям, економістам і нормотворцям планувати реформи, розробляти галузеві програми та визначати цілі інвестування. Це найактуальніший аналітичний фундамент для розробки політик сталого відновлення, який показує, як поєднати кліматичні зобов'язання України з реальними економічними і соціальними результатами.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 9](#), щоб отримати доступ до повного секторального аналізу — найсвіжшого й найдетальнішого аналітичного документа, який узагальнює сучасні тенденції, нормативні зміни й реальні шляхи створення зелених робочих місць в Україні.

Додаток 10. Проєкт дорожньої карти збільшення кількості нових зелених робочих місць та реінтеграції ветеранів у зелений ринок праці

Цей документ — квінтесенція спільної роботи команди проєкту, державних органів, бізнесу, освітніх установ і ветеранських організацій, які об'єднали зусилля, щоб зробити зелену економіку реальною можливістю для людей.

Проєкт дорожньої карти визначає чіткі кроки на 2025–2030 роки для створення до 2 мільйонів зелених робочих місць у ключових секторах — від енергетики, транспорту та переробки відходів до лісового господарства, сталого туризму та зеленого підприємництва.

Документ побудований на принципах гідної праці, соціальної справедливості, інклюзії та євроінтеграції. Він узгоджує дії уряду, місцевих громад, бізнесу, профспілок і міжнародних партнерів у три етапи:

- **2025–2026** — створення інституційних рамок, пілотні програми та перепідготовка кадрів;
- **2027–2028** — масштабування програм зеленої відбудови та залучення ветеранів і вразливих груп;
- **2029–2030** — повна інтеграція до acquis ЄС і запуск системної програми “Зелений шлях ветеранів”.

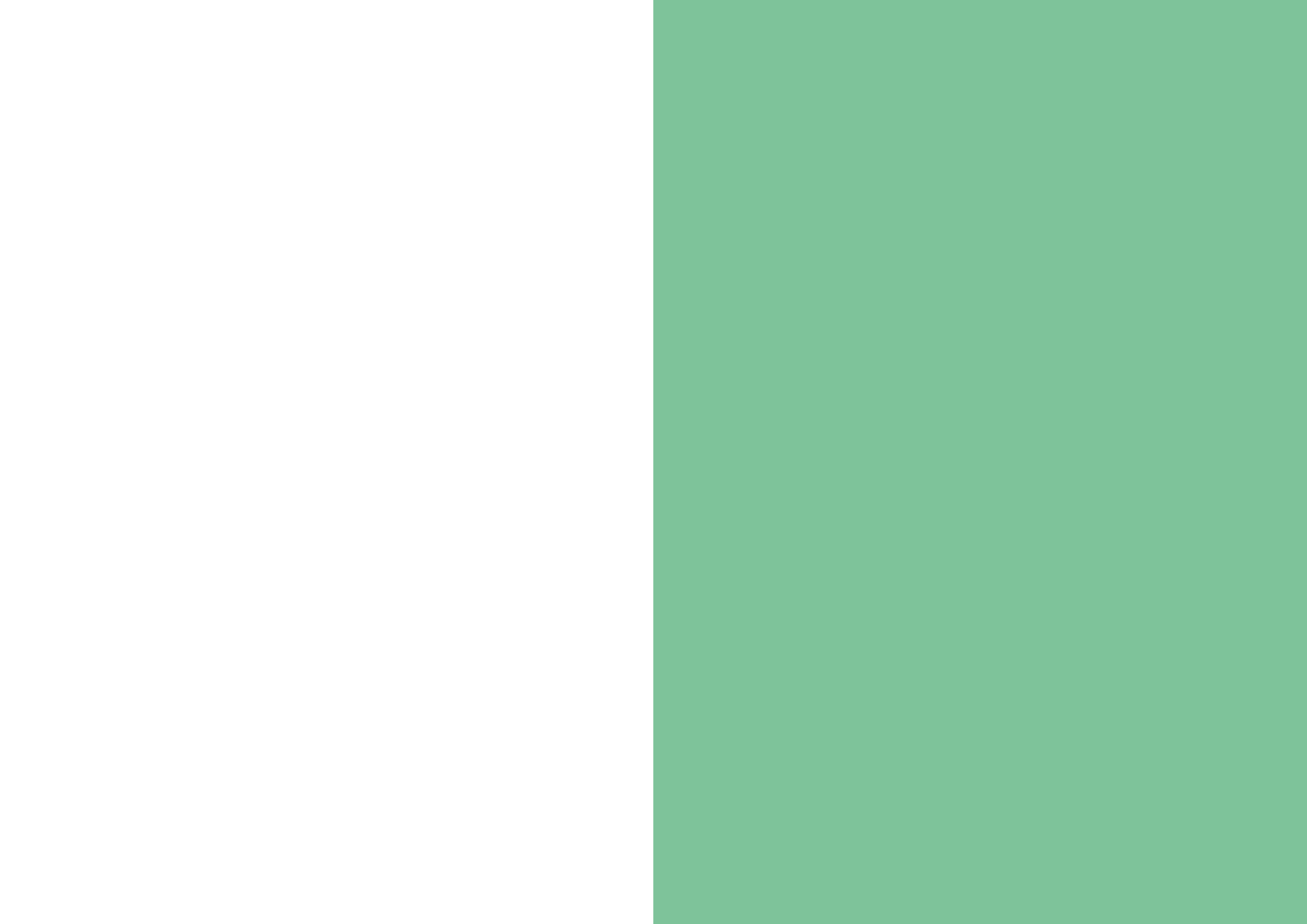
Вперше в одному документі об'єднано практичні рекомендації, законодавчі орієнтири, індикатори моніторингу та секторальні цілі — що робить дорожню карту універсальним інструментом планування і прийняття рішень.

Для донорів, інвесторів і міжнародних партнерів цей документ відкриває можливість побачити конкретні напрями розвитку, оцінити потенціал зайнятості й соціального впливу, визначити точки входу для підтримки України в її зеленій трансформації.

Дорожня карта закликає до широкої співпраці на благо головного ресурсу України — її людського капіталу. Вона доводить, що навіть у надскладних умовах українці здатні створювати системні рішення, які поєднують економічне зростання, соціальну справедливість і екологічну відповідальність.

Скануйте QR-код або завантажуйте [Додаток 10](#), щоб ознайомитися з повним текстом дорожньої карти — покроковим планом, який поєднує бачення, аналітику та конкретні дії для створення двох мільйонів зелених робочих місць у відновленій Україні.

GREEN JOBS

FOR UKRAINE'S RECOVERY AND EUROPEAN INTEGRATION

International
Labour
Organization

